

บทที่ 2

ทฤษฎี หลักการ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องที่ศึกษาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ในบทนี้จะเป็นการนำเสนอ ทฤษฎี หลักการ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เรียงตามลำดับ ดังนี้

1. ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร
2. การพัฒนาหลักสูตร
3. องค์ประกอบของหลักสูตร
4. การนำหลักสูตรไปใช้
5. บทบาทของบุคลากรในการนำหลักสูตรไปใช้
6. หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521
7. รายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร

ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร

คำว่า "หลักสูตร" ปัจจุบันมีผู้นำคำนี้มาใช้อย่างกว้างขวาง และมีผู้ให้ความหมายแตกต่างกันไป ตามทัศนะของนักการศึกษาแต่ละท่าน ดังเช่น

สวัสดิ์ จงกล (2521) ได้ให้คำนิยามของหลักสูตรว่า คือ สิ่งที่สร้างขึ้นในลักษณะของรายวิชา ซึ่งประกอบไปด้วยเนื้อหาที่ได้จัดเรียงลำดับความยากง่าย หรือ เป็นขั้นตอนอย่างดีแล้ว ดังนั้น หลักสูตร หมายถึง ข้อกำหนดที่ว่าด้วยจุดมุ่งหมายที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษานโยบายการดำเนินงาน เนื้อหาสาระ ซึ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษา

สมิทร คุณานุกร (2523) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรในระดับโรงเรียน หมายถึง โครงการที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้กับ

นักเรียน ไม่ว่าจะ เป็นภายในหรือภายนอกโรงเรียนก็ตาม เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

กรมวิชาการ (2525) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ ข้อกำหนดเกี่ยวกับการเรียน การให้การศึกษาแก่เด็กที่อยู่ในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย เอกสารหลักสูตร กระบวนการสอนของครู กระบวนการเรียนของเด็กและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน

สังัด อุทรานันท์ (2528) กล่าวว่า ถึงแม้จะมีคำนิยามของหลักสูตรแตกต่างกันไปก็ตาม แต่นักปราชญ์ทางหลักสูตรก็ได้ยอมรับนิยามของหลักสูตรซึ่งกล่าวออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตร คือ สิ่งที่สร้างขึ้นในลักษณะของรายวิชา ซึ่งประกอบด้วย เนื้อหาสาระที่ได้จัดเรียงลำดับความยากง่าย หรือ เป็นขั้นตอนอย่างดีแล้ว

2. หลักสูตร ประกอบด้วย ประสิทธิภาพทางการเรียนซึ่งได้วางแผนไว้เป็นการล่วงหน้า เพื่อมุ่งหวังให้เด็กได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ต้องการ

3. หลักสูตร เป็นสิ่งที่สังคมสร้างขึ้นสำหรับให้ประสิทธิภาพทางการศึกษาแก่เด็กในโรงเรียน

4. หลักสูตร ประกอบด้วย ประสิทธิภาพทั้งหมดของผู้เรียน ซึ่งเขาได้ทำ ได้รับรู้ และได้สนองต่อการแนะนำทางของโรงเรียน

บุญมี เฌรยอด (2529) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง โครงการให้ความรู้และประสิทธิภาพที่สถานศึกษาจัดให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนจะได้พัฒนาไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ทาบ (Taba, 1962) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หมายถึง แนวทางในการเตรียมพลเมือง เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข และเป็นสมาชิกที่สามารถสร้างสรรค์ผลผลิตให้แก่วัฒนธรรม

กู๊ด (Good, 1973) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ความหมาย คือ

1. หลักสูตร คือ เนื้อหาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษา เพื่อให้จบชั้น หรือ รับประกาศนียบัตร

2. หลักสูตร คือ ค่าโครงทั่วไปของเนื้อหา หรือสิ่งเฉพาะที่จะต้องสอน ซึ่ง โรงเรียนจัดให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กมีความรู้จนจบชั้น หรือได้รับประกาศนียบัตร เพื่อให้สามารถเข้า เรียนต่อทางอาชีพต่อไป

3. หลักสูตร คือ กลุ่มวิชาและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ ซึ่งนักเรียนได้ เล่าเรียน ภายใต้การแนะนำของโรงเรียนหรือสถาบันศึกษา

จากคำนิยามของหลักสูตรที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะเห็นว่า คำนิยามของหลักสูตรมีจุด เน้น ที่ต่างกัน ดังนี้คือ

1. หลักสูตร คือ รายวิชาหรือ เนื้อหาสาระที่ใช้สอน
2. หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้แก่เด็ก
3. หลักสูตร คือ กิจกรรมการเรียนการสอน
4. หลักสูตร คือ สิ่งที่สังคมคาดหวังหรือมุ่งหวังจะให้เด็กได้รับ
5. หลักสูตร คือ สื่อกลาง หรือวิถีทาง ที่จะนำเด็กไปสู่จุดหมายปลายทาง
6. หลักสูตร คือ ข้อผูกพันระหว่างนักเรียนกับครู และสิ่งแวดล้อมทางการเรียน
7. หลักสูตร คือ กิจกรรมที่อยู่นอกห้อง เรียน หรือกิจกรรม เสริมหลักสูตร

ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตร เป็นหัวใจของการจัดการศึกษาทุกระดับ เพราะเป็นตัวกำหนด และกรอบ ของแนวปฏิบัติให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุตามความมุ่งหมายที่วางไว้ ดังที่ วิจิตร ศรีสอาน (2513) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า . . . คุณภาพของการจัดการศึกษาจะดีหรือไม่ เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น หลักสูตรแบบเรียน อุปกรณ์การเรียนการสอน และครู ปัจจัยที่ถือกันว่า มีความสำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษาได้แก่หลักสูตร เพราะหลักสูตรเป็นแนวทางใน การปฏิบัติที่แสดงแง่มุมต่าง ๆ ในการศึกษา ตลอดจนการวัดผลประเมินผลเพื่อให้นักศึกษาดำเนิน ไปอย่างมีระบบระเบียบ เป็นขั้นตอน และประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายของการศึกษา .

หลักสูตรมีความสำคัญมากในการศึกษาของประเทศไทย เพราะหลักสูตร เป็น เป้าหมาย และกรอบของแนวทางดำเนินงานของการจัดการศึกษาในการที่จะให้ความรู้ ถ่ายทอดวัฒนธรรม การเสริมสร้างทักษะ การปลูกฝัง เจตคติ ค่านิยม และการเสริมสร้างความ เจริญเติบโตให้แก่ ผู้เรียนได้พัฒนาทุก ๆ ด้าน ดังที่นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ ดังต่อไปนี้

ธีรยุทธ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา (2525) กล่าวว่า

1. หลักสูตร เป็น เสมือน เป้าหลอม ให้ประชาชน เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ
2. หลักสูตร เป็นโครงการแนะแนวทางในการจัดการศึกษา เพราะหลักสูตรจะบอกให้ทราบว่า จะให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายอะไร จะต้องวัด เนื้อหาสาระและประสบการณ์อย่างไร จะใช้อะไร เป็น เครื่องวัดที่แสดงได้ว่าบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้
3. ในระดับโรงเรียน หลักสูตร จะให้แนวปฏิบัติแก่ครู เพราะหลักสูตรจะบอกให้ ครูรู้ว่า จะสอนให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมอะไร จะต้องจัดประสบการณ์อย่างไร และจะวัดผล ประเมินผลอย่างไร
4. หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการศึกษา คือสถาบันศึกษาจะต้องจัดการ เรียนให้ถึง มาตรฐานที่หลักสูตรกำหนดไว้เหมือนกัน

สันต์ ธรรมบำรุง (2527) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ 9 ประการ ดังนี้คือ

1. หลักสูตร เป็นแผนปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินไว้เป็นแนวทาง
2. หลักสูตร เป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอน อันเป็นส่วนรวมของประเทศ เพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ
3. หลักสูตร เป็น เอกสารของทางราชการ เป็นบัญญัติของรัฐบาล เพื่อให้บุคคล ที่ทำการ เกี่ยวกับการศึกษาปฏิบัติตาม
4. หลักสูตร เป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอน ในสถาน ศึกษา ระดับต่าง ๆ

5. หลักสูตร เป็นแผนดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษาที่จะอำนวยความสะดวก และติดตามผล ให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลด้วย

6. หลักสูตร จะกำหนดแนวทางในการส่งเสริมความ เจริญขององกวม และพัฒนาการ ของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

7. หลักสูตร จะกำหนดลักษณะรูปร่างของสังคมในอนาคตได้ว่าจะเป็นไปในรูปใด

8. หลักสูตร จะกำหนดแนวทางให้ความรู้ ทักษะ และความสามารถ ความ ประพฤติที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม อัน เป็นการพัฒนากำลังคนซึ่งจะนำไปสู่การพิจารณาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติที่ได้ผล

9. หลักสูตร จะเป็นตัวบ่งชี้ถึงความ เจริญของประเทศ เพราะการศึกษาเป็น เครื่องมือพัฒนาคน

กาญจนา คุณารักษ์ (2527) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตร พอจะสรุปได้ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ปรัชญา หรือความมุ่งหมาย ในการจัดการศึกษา บรรลุผลสมความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ

2. หลักสูตร เป็นข้อกำหนดและแนวปฏิบัติ ให้บรรลุความสำเร็จ

3. หลักสูตร ทำให้สังคม เปลี่ยนแปลงได้ เพราะเมื่อประเทศชาติต้องการจะสร้าง คุณลักษณะของประชาชน เป็นอย่างไร รัฐบาลก็สามารถที่จะกำหนดจุดมุ่งหมายและเนื้อหาวิชาที่จะ พัฒนาและสร้างสรรค์ให้เยาวชน เป็น ไปตามที่ชาติต้องการ

จากความหมายและความสำคัญดังกล่าวจะเห็นว่า หลักสูตรมีความสำคัญยิ่งในการ จัด การศึกษา เพราะหลักสูตรได้รวมกิจกรรมและประสบการณ์ทั้งหลายของผู้เรียน เข้าไว้ด้วยกัน หลักสูตรจึง เป็นรากฐานของกระบวนการ เรียนที่จัดไว้ในโปรแกรมการสอนของหลักสูตรทั้งสิ้น ซึ่งจะมีผลให้นัก เรียนได้รับความสำเร็จในการศึกษา เล่าเรียน เป็นอย่างดี หลักสูตรจะได้ผลตาม ความมุ่งหมายของการศึกษา จะต้อง มี เนื้อหาวิชาตรงตามความต้องการของท้องถิ่นและสังคม ด้วย ดังที่ ดร.สมิตร คุณานุกร กล่าวว่ คุณภาพของการศึกษาขึ้นอยู่กับคุณภาพของหลักสูตร

หลักสูตรที่มีคุณภาพควร เป็นหลักสูตรที่พัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ และทัศนคติที่ดีที่จะ นำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม (สุมิตร คุณานุกร 2523)

การพัฒนาหลักสูตร

วิชัย วงศ์ใหญ่ (2521) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรคือ การพัฒนาระบบโครงสร้าง ของการจัดโปรแกรมการเรียนการสอน การกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การปรับปรุงตำรา แบบเรียน และสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ ตลอดจนการวัดผล ประเมินผลการใช้หลักสูตร การปรับปรุงแก้ไข และการให้การอบรมครูผู้ใช้หลักสูตรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนา หลักสูตรและการสอน รวมทั้งการบริการ และบริหารหลักสูตร

วิชัย ราษฎร์ศิริ (2524) กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรว่า หมายถึง การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้ดีขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของบุคคลและสภาพสังคม

สังัด อุทรานันท์ (2528) กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรไว้ว่า หมายถึงการจัดทำ หลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิม เป็นพื้นฐานอยู่เลย ความหมายของคำว่า การพัฒนาหลักสูตรจะรวมไปถึงการผลิตเอกสารต่าง ๆ สำหรับผู้เรียนด้วย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ หรือ การปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้นำไปใช้ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น รวมทั้งพัฒนาผู้เรียนให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี และบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

สุมิตร คุณานุกร (2523) กล่าวถึงขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร ว่าควรมีดังต่อไปนี้

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
2. การเลือกเนื้อหาวิชา
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินหลักสูตร

ทาบยา (Taba, 1962) ได้เสนอขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรว่า
ควรประกอบด้วย

1. สำรวจปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม
2. กำหนดจุดมุ่งหมาย
3. การคัดเลือกเนื้อหาวิชา
4. จัดลำดับของเนื้อหาวิชา
5. คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้
6. จัดลำดับประสบการณ์การเรียนรู้
7. กำหนดวิธีการประเมินผลและแนวปฏิบัติ

นิสิตสาขาวิชาศึกษาศาสตร์และพัฒนาหลักสูตร ชั้นปีที่ 2 (2529) ได้สรุปขั้นตอนต่าง ๆ
ของการพัฒนาหลักสูตรได้เป็น 5 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
2. การเลือกและจัดลำดับเนื้อหาวิชา รวมทั้งประสบการณ์การเรียนรู้
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผลหลักสูตร
5. การปรับปรุงหลักสูตร

จากทัศนะดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตร เป็นกระบวนการที่ดำเนิน
หมุนเวียนต่อเนื่องกันอยู่ตลอดทุกขั้นตอน นับตั้งแต่การกำหนดจุดมุ่งหมาย การเลือกเนื้อหาวิชา
และการจัดประสบการณ์ การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผลหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตร

การพิจารณาในรูปขององค์ประกอบ จะมีหลายรูปแบบ และหลายขอบเขต ทั้งนี้
ขึ้นอยู่กับแนวคิดของนักการศึกษาแต่ละท่าน ดังเช่น

ทาบยา (Taba, 1962) กล่าวว่า หลักสูตรจะประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์โดยทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา
2. เนื้อหาวิชาและจำนวนชั่วโมงสำหรับการสอนแต่ละวิชา
3. กระบวนการเรียนการสอนหรือการนำหลักสูตรไปใช้
4. โครงการประเมินผลตามหลักสูตร

บุญมี เฌรยอด (2530) กล่าวว่าองค์ประกอบของหลักสูตรควรประกอบด้วย

1. จุดหมายของหลักสูตร
2. เนื้อหาของหลักสูตร
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผลหลักสูตร

สมิตร คุวานุกร (2523) กล่าวว่า หลักสูตรมี 4 องค์ประกอบ คือ

1. ความมุ่งหมาย
2. เนื้อหา
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผล

สังต์ อุทรานันท์ (2528) กล่าวว่า หลักสูตรที่ดีควรจะกล่าวถึงสิ่งต่อไปนี้

1. เหตุผลและความจำเป็นของหลักสูตร
2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งควรมีทั้งจุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะ
3. เนื้อหาสาระและประสบการณ์
4. การเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
5. การเสนอแนะเกี่ยวกับการเลือกการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการในชุมชน
6. การประเมินผล

จากแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่าน พอสรุปองค์ประกอบของหลักสูตรได้ว่า

ควรจะมีอย่างน้อย 4 องค์ประกอบ คือ

1. ความมุ่งหมายของหลักสูตร
2. เนื้อหาสาระและประสบการณ์
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผลหลักสูตร

การนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก เป็นการนำหลักสูตรไปปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้นั้น มีผู้ให้ทัศนะไว้ดังนี้

โบซองส์ (Beauchamp, 1975) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การนำหลักสูตรไปปฏิบัติ โดยประกอบด้วยกระบวนการสำคัญที่สุด คือ การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ครูได้มีการพัฒนาการเรียนการสอน

จันดรา (Chandra, 1977) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ คือ การทดลองใช้ เนื้อหาวิชา วิธีสอน เทคนิคการประเมินผล การใช้อุปกรณ์การสอน แบบเรียน และทรัพยากรต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน

สมิตร คุวานุกร (2523) กล่าวว่า การนำเอาหลักสูตรไปใช้ต้องรวมถึงกิจกรรม 3 ประเภทคือ

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน หลักสูตรระดับชาติจะกำหนดความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชาที่จะสอน กิจกรรมประกอบการเรียนการสอนและการประเมินผลไว้อย่างกว้าง ๆ ครูยังไม่สามารถนำหลักสูตรไปสอนได้ ต้องตีความหมาย และกำหนดรายละเอียดของหลักสูตร ซึ่งจะออกมาในรูปของวัสดุประกอบหลักสูตร ที่เรียกว่า ประมวลการสอน โครงการสอน หรือ แผนการสอน เพื่อขยายความหลักสูตรให้กระจ่างมากขึ้น และเมื่อครูจะลงมือทำการสอนจริง อาจต้องทำบันทึกการสอน เพื่อให้เห็นแนวทางในการสอนชัดเจนยิ่งขึ้น

2. การจัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน หลักสูตรจะสัมฤทธิ์ผลได้ตามความมุ่งหมายนั้น จำเป็นต้องมีปัจจัยหลาย ๆ ด้านมาเสริม โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียน ควรมีความรู้ความเข้าใจแตกฉานในหลักสูตรทุกวิชา และทุกระดับชั้น เพื่อประสานการเรียนการสอน

ภายในโรงเรียนให้กลมกลืนกันอย่างสมดุล และเอื้ออำนวยให้ครูและนักเรียนสามารถสอนและเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุด ผู้บริหารจะต้องสำรวจดูปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ของโรงเรียนว่า เหมาะสมกับการนำหลักสูตรไปปฏิบัติหรือไม่ ผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงขนาดของห้องเรียนและจำนวนนักเรียน การกำหนดครูเข้าสอน การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะอำนวยความสะดวกการเรียนการสอน ทั้งนี้รวมไปถึงความคล่องตัวในการบริหารงาน การเตรียมและจัดสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียน

3. การสอน หัวใจสำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้ คือ การสอน และบุคคลที่มีความสำคัญที่สุด คือ ครู ครูควรเอาใจใส่ต่อการสอน สอนให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร เลือกวิธีสอนที่เหมาะสม สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่จะชี้ถึงสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร

สันต์ ธรรมบำรุง (2525) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียน และครูนำเอาโครงการของหลักสูตรที่เป็นรูปเล่มไปปฏิบัติให้บังเกิดผล และรวมถึงการบริหารงานทางด้านวิชาการของโรงเรียน เพื่ออำนวยให้ครูและนักเรียนสามารถสอนและเรียนได้

กระทรวงศึกษาธิการ (2525) กล่าวว่า การใช้หลักสูตรนั้นประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งปฏิบัติเกี่ยวโยงกันโดยบุคคลหลายฝ่าย คือ

1. การบริหาร ได้แก่ การจัดการให้มีการดำเนินกิจกรรมไปตามหลักสูตร รวมทั้งการสนับสนุนช่วยเหลือด้านงบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์แก่โรงเรียน

2. การนิเทศติดตามผล ได้แก่ การช่วยเหลือแนะนำทางวิชาการ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนเป็นไปตามหลักสูตร รวมทั้งการตรวจสอบและประเมินผล การปฏิบัติงานของโรงเรียน

3. การเรียนการสอน ได้แก่ การจัดกิจกรรมโดยครูและนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ความเข้าใจ มีความสามารถ ความคิด มีคุณธรรม และมีลักษณะนิสัยตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

4. การจัดบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ได้แก่ การจัดกิจกรรมและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ภายในโรงเรียนนอกเหนือจากการเรียนการสอน

5. การวัดผลการเรียน ได้แก่ กระบวนการตรวจสอบนักเรียนว่า ได้ไปถึง จุดหมายปลายทางที่หลักสูตรต้องการหรือไม่ เพียงใด และบอกว่ามีส่วนใดบกพร่อง ต้องแก้ไข ปรับปรุงต่อไป

บุญมี เณรยอด (2528) ได้เสนอรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรไว้ว่า การนำ หลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษา จะประกอบไปด้วย

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน คือการจำแนกหลักสูตรเป็นรายละเอียดต่าง ๆ ก่อนจะนำไปสู่การปฏิบัติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ให้ผู้เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรได้เข้าใจให้ตรงกัน และไปในทิศทางเดียวกัน อาจประกอบด้วยกิจกรรมหลาย อย่าง เช่น การจัดทำเอกสารหลักสูตรชนิดต่าง ๆ เช่น แผนการสอน คู่มือครู คู่มือการใช้ หลักสูตร เป็นต้น

2. การจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ได้แก่ วัสดุหลักสูตร และวัสดุการเรียนการสอน อุปกรณ์ต่าง ๆ ครุภัณฑ์ ตลอดจน อาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ซึ่งนอกจากจะจัดให้มีแล้ว ยังครอบคลุมถึงการรักษาสภาพให้พร้อมที่จะ ใช้ประโยชน์ได้ด้วยความพอเพียง ความสะดวกในการใช้ และการใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า

3. การสอนของครู เกี่ยวกับสมรรถภาพในการสอนของครู สมรรถภาพเกี่ยวกับ ความรู้ในเนื้อหาวิชา สมรรถภาพในการถ่ายทอด และสมรรถภาพในการบริหารการสอน การสอนนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนต้องรู้รอบ และรอบรู้ในเนื้อหาวิชาที่ตนเองสอน ส่วนสมรรถภาพ ในการถ่ายทอดนั้น หมายถึงวิถีทาง หรือวิธีการที่ผู้สอนใช้ในการกำหนดเนื้อหาไปสู่ผู้เรียน สมรรถภาพเกี่ยวกับการบริหารการสอนคือ ในการสอนของครู ผู้สอนแต่ละรายวิชาว่า ได้มีการวางแผนและเตรียมการไว้ได้อย่างไรบ้าง การบริหารการสอนจึงครอบคลุมกิจกรรมหลัก 4 ประการ คือ การเตรียมการสอน การสอน การวัดผลการสอน และการสอนซ่อมเสริม สำหรับการปฏิบัติงานของครูหรือผู้สอน เป็นการนำเอาสิ่งที่เตรียมการไว้ หรือมีอยู่ในตัวผู้สอน ออกมาสู่การปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผล

สังค อุทรานันท์ (2528) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นขั้นตอนการนำเอาหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ หรือไปสู่การเรียนการสอนภายในโรงเรียน การนำหลักสูตรไปใช้ อย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องอาศัยกิจกรรมและกระบวนการต่าง ๆ หลายประเภท เช่น

1. การจัดทำ เอกสารและคู่มือการใช้หลักสูตร
2. การ เตรียมบุคลากรการบริหารและบริการหลักสูตร
3. การดำเนินการสอนตามหลักสูตร
4. การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร เป็นต้น

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นทั้งหมดจะเห็นว่า ในการนำหลักสูตรไปใช้นั้น ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ตามแต่ทัศนคติของนักการศึกษาแต่ละท่าน ที่จะเน้นความสำคัญแยกย่อยแตกต่างกันไป อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาแล้ว จะพบว่า การนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา จะประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 3 กิจกรรม คือ

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน
2. การจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตร
3. การจัดการเรียนการสอน

โดยเหตุนี้ ในการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ ใน 3 กิจกรรมดังกล่าว โดยจะเสนอรายละเอียดในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

อนึ่ง ในการนำหลักสูตรไปใช้นั้น จะต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย นับตั้งแต่ครู ผู้บริหาร และนักวิชาการหรือศึกษานิเทศก์ ซึ่งในตอนต่อไปจะกล่าวถึงบทบาทของบุคลากรในการใช้หลักสูตร

บทบาทของบุคลากรในการนำหลักสูตรไปใช้

บุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรมีหลายระดับ นับตั้งแต่ผู้ปฏิบัติการใช้หลักสูตร ผู้ให้การสนับสนุนการใช้หลักสูตรให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย ดังที่กรมวิชาการ (2525) ชี้แจงไว้ในแนวการใช้หลักสูตรว่า ผู้บริหาร ผู้นิเทศติดตามผล และผู้ประเมินผลทางการศึกษา ต้อง

เกี่ยวข้องกับปฏิบัติงานการเรียนการสอนในโรงเรียน ดังนั้นบุคลากรต่าง ๆ เหล่านั้นจำเป็นต้องเข้าใจหลักสูตร และปฏิบัติการใช้หลักสูตรไปในทางเดียวกัน โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน เป็นตัวจักรสำคัญที่สุดของการใช้หลักสูตร. ดังที่ สมิตร์ คุณานุกร (2523) กล่าวว่

ครูเป็นตัวจักรสำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้ การเอาใจใส่ต่อการสอน ให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร การเลือกวิธีสอนที่เหมาะสม ฯลฯ เหล่านี้ มีปัจจัยที่จะชี้ชะตาของหลักสูตรทั้งสิ้น ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่คอยให้ความรู้ ให้ความสะดวก ให้คำแนะนำ และให้กำลังใจแก่ครู เพื่อให้ การสอนของครู การเรียนของนักเรียนบังเกิดผลตามความมุ่งหมายของ หลักสูตร บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการนำหลักสูตรไปใช้นั้น แท้จริง ก็คือ การบริหารทางด้านวิชาการนั่นเอง

ในตอนต่อไปจะกล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนในการใช้หลักสูตร เพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนี้

บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการใช้หลักสูตร

ในระดับโรงเรียน ถือว่าผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด เพราะจะต้อง เป็นผู้นำเอาหลักการ จุดหมาย โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตรที่หน่วยงานระดับชาติ จัดวางไว้ไปใช้ให้เกิดผล ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงควรมีความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ เกี่ยวกับการบริหารการใช้หลักสูตรที่อยู่ในความรับผิดชอบ ดังนี้

1. ต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับ จุดหมาย หลักการ และโครงสร้างของหลักสูตร อย่างถ่องแท้
2. ต้องกระตุ้นนำครูซึ่ง เป็นตัวจักรสำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้
3. ต้องส่งเสริมและให้กำลังใจแก่ครูด้วยวิธีการต่าง ๆ
4. ต้องคำนึงอยู่เสมอว่าการบริหารที่ดีนั้นคือการบริการที่ดีให้แก่ครู งานบริการ ที่ครูใหญ่ช่วยเหลือได้มากได้แก่ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น จัดหาหนังสือคู่มือ หนังสือ ค้นคว้า และจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้ดี

5. ควรใช้วิธีการประชุมครูให้เป็นประโยชน์ทางด้านวิชาการให้มากที่สุด
6. ปฏิบัติงานอย่างมีเป้าหมาย มีแผนปฏิบัติงานที่แน่นอน มีทั้งแผนระยะยาว 5 ปี และแผนปฏิบัติงานประจำปี
7. ควรหาวิธีส่งเสริมความรู้แก่ครูด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การไปสังเกตการสอนโรงเรียนอื่นที่มีผลงานดี ส่งครูเข้ารับการอบรมและติดตามผล จัดประชุมกลุ่มภายในโรงเรียน
8. ควรเยี่ยมห้องเรียนและสังเกตการสอน เป็นครั้งคราว
9. ประชาสัมพันธ์โรงเรียน
10. ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตร เหมาะสมกับท้องถิ่น (กรมวิชาการ 2525)

นอกจากนั้น สจ๊วต อุทรานันท์ (2528) กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักสูตรดังนี้

1. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่โรงเรียนใช้อยู่อย่างชัดเจน
2. ให้บริการวัสดุหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนชนิดต่าง ๆ แก่ครู
3. ดำเนินการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ
4. กระตุ้น และส่งเสริมครูในการใช้หลักสูตรอย่างถูกต้อง เช่น การจัดอบรม หรือ จัดประชุมสัมมนา
5. ให้กำลังใจและบำรุงขวัญแก่ครูผู้ใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นเยี่ยงอย่างแก่ครูอื่น ๆ

ด้วยเหตุที่ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทดังกล่าวแล้ว อ้อม ประนอม (2527) จึงได้กล่าวว่าหลักสูตรจะสำเร็จตามเป้าหมายเพียงใดนั้น ปัจจัยสำคัญที่สมควรเร่งรัดพัฒนาอย่างเข้มข้นและมีเป้าหมาย คือ การพัฒนาผู้บริหารและระบบการบริหารให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ ไพบูลย์ จันทยศ (2527) ที่เขียนบทความกระตุ้นเตือนผู้เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรว่า การที่ผู้บริหารทุกวันนี้ไม่เข้าใจหลักสูตร เป็นเพราะไม่ได้เข้ารับการอบรมหรือเข้า

รับการอบรมโดยไม่ใส่ใจ ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วผู้บริหารส่วนมากปล่อยให้ เป็นหน้าที่ของครูผู้สอน เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การใช้หลักสูตรไม่ได้ผล ดังนั้น ผู้บริหารจึงควรได้ตระหนักในงาน บริหารหลักสูตรของตนว่ามีความสำคัญยิ่ง

นอกจากนี้แล้วผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความสนใจงานด้านอื่นที่ช่วยส่งเสริมให้การใช้ หลักสูตรได้ผลดียิ่งขึ้น เช่น งานห้องสมุด งานธุรการ และการประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้ ผู้ปกครองและชุมชน เข้าใจ เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องกล้าที่จะเป็นผู้นำ และผู้กระตุ้นครูทั้งร่วมลงมือปฏิบัติ อย่างจริงจังร่วมกับคณะครูและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อจัดการและช่วยให้การใช้หลักสูตรในระดับโรงเรียน เกิดผลอย่างเต็มที่แก่นักเรียน

บทบาทของครูในการใช้หลักสูตร

เนื่องจากหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ต้องการปลูกสร้างให้ผู้เรียนมี มุคสิกภาพที่พึงปรารถนาของสังคม โดยให้รู้จัก คิด เป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ และสามารถ ปรับตัวอยู่ได้ในสังคม ครูจึงต้อง เปลี่ยนวิธีสอน จาก "สอนหนังสือ มาเป็นสอนคน" ครูผู้สอน ต้องมีความรู้ความ เข้าใจในทุกองค์ประกอบของหลักสูตรจนสามารถแปลงไป เป็นพฤติกรรมการ เรียนการสอนในห้องเรียนได้ การเรียนการสอนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร พุทธศักราช 2521 ต้องการให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมด้วยตนเอง เพื่อจะได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนการสอนตามหลักสูตรนี้จึงต้องการวัสดุการสอนมาก ครูจึงควรจัดหา จัดทำ หรือ วางแผนร่วมกับนักเรียน โดยพยายามใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีในห้องเรียนให้มากที่สุด การใช้อุปกรณ์ การให้นักเรียนกระทำกิจกรรมด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้แนะนำ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 จะบรรลุเป้าหมายหรือไม่ เพียงใดขึ้นอยู่กับการสอนของครูเป็นสำคัญ

บทบาทของครูในการใช้หลักสูตร จึงสรุปได้ดังนี้

1. ศึกษาทำความเข้าใจในหลักสูตร และองค์ประกอบของหลักสูตร ตั้งแต่จุดมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา เวลาเรียน การนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินผล รู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวหลักสูตรและเอกสารหลักสูตรชนิดต่าง ๆ เป็นอย่างดี

2. ศึกษาทำความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งเกี่ยวกับวิธีสอนต่าง ๆ ที่เอื้อต่อหลักสูตร
3. ต้องใส่ใจศึกษาแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ
4. ครูต้องเตรียมการสอนโดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตร โดยพยายาม ใช้แผนการสอน คู่มือครู คู่มือแบบเรียน บัตรงานให้เป็นประโยชน์
5. พยายามแสวงหา จัดทำ และใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีในท้องถิ่น ให้เกิดประโยชน์
6. พยายาม ใช้แหล่งวิทยาการที่มีอยู่ในโรงเรียน ในท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน
7. พยายาม ใกล้เคียง ให้ความสนใจสนทนากับนักเรียน เพื่อเป็นประโยชน์ในการสอน
8. ทำการสอนทุกครั้งอย่างมีจุดมุ่งหมาย
9. พยายามจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยจัดตั้งชุมนุม ให้เลือกตามความถนัด ความสนใจ เพื่อส่งเสริมพัฒนาด้านสุขภาพ พลานามัย ประเพณี วัฒนธรรม และความเป็นพลเมืองดี

โดยที่ครูเป็นบุคคลสำคัญที่นำหลักสูตรไปใช้ในท้องเรียน ครูจึงมีส่วนสำคัญไม่น้อยไปกว่าผู้บริหารโรงเรียนในการที่จะทำให้หลักสูตรในภาคทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งในแนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (2525) ก็ได้เน้นบทบาทของครูให้เป็นผู้ชี้แนะ หรือคอยช่วยเหลือ ฝึกให้นักเรียนเป็นคนคิด เป็น แก้ปัญหาเป็น รู้จักการศึกษาค้นคว้าทดลอง ด้วยตนเอง

ในการนำหลักสูตรไปใช้กับนักเรียน ครูควรได้ศึกษาเกี่ยวกับตัวนักเรียน เพราะจะช่วยให้ครูสามารถ เลือกวิธีสอนที่เหมาะสมได้และขณะที่ครูสอนพึงมุ่ง เน้นการพัฒนาคน เป็นสำคัญ มิใช่มุ่งพัฒนา เฉพาะวิชาการเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน ผู้ปกครองส่วนใหญ่มักจะฝากความหวังไว้กับครู ให้ช่วยทำหน้าที่สอนวิชาความรู้และดูแลอบรม ด้านความประพฤติต่าง ๆ แก่เด็กอย่างเต็มที่ เนื่องจากสภาพครอบครัวที่มุ่งทำมาหาเลี้ยงชีพ ด้วยเหตุนี้บทบาทของครูดูจะยิ่งหนัก เพราะนอกจากต้องอบรมสั่งสอน และต้องต่อด้านสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่ยั่วยุอัน เป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแก่เด็กแล้ว ยังต้องทำหน้าที่แทนผู้ปกครองอีก แต่อย่างไรก็ดียังมีสิ่ง¹ที่ครูควรคำนึงถึงด้วยดังที่ ทิศนา แชนมณี (2527) กล่าวไว้ก็คือ นอกจากครูจะมีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน และต่อความรู้สึก ความเชื่อ และเจตคติต่าง ๆ ของผู้เรียนแล้ว ครูยังมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการกระทำต่าง ๆ ของผู้เรียนด้วย

ดังนั้นครูพึงได้ตระหนักถึงผลของพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนที่มีต่อเด็ก และพยายามที่จะทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนจะได้ลอกเลียนแบบไปในทางที่ดีงาม

จากบทบาทของบุคลากรในการใช้หลักสูตร จะเห็นว่าบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรอันได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนจะมีบทบาทในการนำหลักสูตรไปใช้แตกต่างกันออกไป ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทในการใช้หลักสูตรในเรื่องของการบริหารการใช้หลักสูตรในโรงเรียน อันได้แก่ การวางแผนการใช้หลักสูตร การกระตุ้นนำครู ส่งเสริมให้กำลังใจครูในการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางของหลักสูตร บริการครูด้านการจัดการเรียนการสอน นิเทศการสอนของครู สำหรับครูผู้สอนมีบทบาทในการใช้หลักสูตร เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน อันได้แก่ การศึกษาหลักสูตรและเอกสารหลักสูตร การเตรียมการสอน การจัดการเรียนการสอนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. หลักการ หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ได้กำหนดหลักการไว้ 3 ประการ หลักการดังกล่าว เป็นเหมือนแนวทางหรือทิศทางของการประถมศึกษาดังนี้

1.1 เป็นการศึกษ เพื่อปวงชน หมายความว่า เราจัดการประถมศึกษาเพื่อประโยชน์สำหรับคนไทยทุกคน ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดหรือมีฐานะอย่างไร ย่อมได้รับประโยชน์จากการประถมศึกษาโดยเท่าเทียมกัน

1.2 เป็นการศึกษ เพื่อประโยชน์แห่งการดำรงชีวิต หมายความว่า สิ่งต่าง ๆ หรือเรื่องต่าง ๆ ที่ครูสอนนักเรียนจัดอ่านนวยประโยชน์ต่อชีวิตของนักเรียน คือ เพื่อความอยู่ดีกินดีของทุกคนและของสังคม

1.3 เป็นการศึกษ เพื่อสร้างเอกภาพของชาติ หมายความว่า เราจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ ทั้งในด้านภาษา สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองและการปกครอง

2. จุดหมาย จุดหมายของการศึกษา คือ สิ่งที่เราต้องการสร้างขึ้นหรือทำให้มีขึ้นในตัวผู้เรียน หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ได้กำหนดจุดหมายไว้เป็น 4 หมวด คือ

2.1 คุณสมบัติที่ควร เน้น หรือคุณลักษณะอันดีงามของคนได้แก่ คุณธรรมอันดีงามต่าง ๆ ซึ่งเราต้องสร้างให้เกิดขึ้นหรือให้มีขึ้นในตัวผู้เรียน เช่น ความเสียสละ ความมีวินัย ความอดทน ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร ฯลฯ เหล่านี้เป็นคุณลักษณะที่ต้องการสร้างเสริมให้มากยิ่งขึ้น

2.2 ความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต หรือความรู้ ความสามารถ หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจและการปฏิบัติได้ในสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น ในด้านภาษา การคิดคำนวณ สุขภาพ สังคม สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ พลังงาน ฯลฯ เท่าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมไทยปัจจุบัน

2.3 ชีวิตที่สงบสุข หรือความสุข หมายความว่า เราต้องการสอนและฝึกให้ผู้เรียนรู้จักทำตนให้มีความสุขตามอัธยาศัยของตน ด้วยการรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและปรับสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับตน รวมทั้งการนำหลักธรรมในศาสนาที่ตนนับถือมาใช้เพื่อประโยชน์สุขแห่งตน

2.4 สมาชิกที่ดีของชุมชนและชาติ หรือความเป็นพลเมืองดี หมายความว่า เราต้องการให้ทุกคนทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ต่อสังคมและต่อประเทศชาติทั้งโดยตรงและโดยอ้อม (กระทรวงศึกษาธิการ 2525)

3. โครงสร้างและเนื้อหา

มวลประสบการณ์ที่จัด ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มี 5 กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ประกอบด้วย ภาษาไทยและคณิตศาสตร์

กลุ่มที่ 2 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตว่าด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของชีวิต และสังคม กล่าวถึงปัญหาและความต้องการของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เพื่อความดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดี

กลุ่มที่ 3 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ว่าด้วยกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาและสร้างนิสัย

กลุ่มที่ 4 กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ว่าด้วยประสบการณ์ทั่วไปในการทำงานและความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ

กลุ่มที่ 5 กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ว่าด้วยภาษาอังกฤษที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันและวิชาชีพที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต เพื่อให้โรงเรียนเลือกสอนอย่างใดอย่างหนึ่งในชั้น ป.5-6

การจัดมวลดประสบการณ์ให้เรียนนั้น ให้จัดยึดหยุ่นได้ตามพัฒนาการของเด็กและความเหมาะสมของท้องถิ่น เป็นสำคัญ หลักสูตรนี้จึงจัดเป็น 3 ช่วง ช่วงละ 2 ปี คือ ประถมปีที่ 1-2 ประถมปีที่ 3-4 และประถมปีที่ 5-6 ซึ่งเนื้อหาอันอาจจะพัฒนาเปลี่ยนแปลงได้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2526)

4. การเรียนการสอน

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เน้นความสำคัญของกระบวนการเรียนการสอนมาก ได้ระบุแนวปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ในตัวแม่บท เพื่อให้ครูและผู้ใช้ได้ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติอย่างกว้าง ๆ กล่าวไว้ 4 ข้อดังนี้

4.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนเนื้อหาในแต่ละบทเรียน ควรยึดหยุ่นได้ตามเหตุการณ์ สภาพท้องถิ่น ความสนใจของผู้เรียน และให้มีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มวิชามากที่สุดเท่าที่จะทำได้

4.2 ผู้สอนควรใช้วิธีสอนที่จะให้ผู้เรียนรู้ปัญหา และความต้องการของตนเอง และท้องถิ่นฝึกให้คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น และรู้จักนำความรู้ไปใช้ เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยพิจารณาวิธีสอนให้เห็นว่าเหมาะสมกับจุดประสงค์และลักษณะเนื้อหาวิชา เช่น การสอนแบบแก้ปัญหา ค้นคว้า อภิปราย ทำงานกลุ่ม สืบสวนสอบสวน ฯลฯ

4.3 ผู้สอนควรคำนึงถึงการที่จะให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ทั้งภาควิชาการ และภาคปฏิบัติ ซึ่งมีผลส่งเสริมคุณลักษณะเฉพาะของเอ็กดูบุคคล และให้ผู้เรียนอยู่ในสังคมได้

4.4 การกำหนดเวลาเรียนแต่ละคาบให้โรงเรียนจัดเป็นช่วงสั้นหรือยาว ตามความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ลักษณะเนื้อหาและกิจกรรม (กระทรวงศึกษาธิการ 2526)

5. เวลาเรียน

ตลอดหลักสูตรใช้เวลาเรียนประมาณ 6 ปี แต่ละปีการศึกษามีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 40 สัปดาห์ ในหนึ่งสัปดาห์ต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 25 ชั่วโมง ทั้งนี้เมื่อรวมแล้วต้องไม่น้อยกว่า 200 วัน และไม่ต่ำกว่า 1,000 ชั่วโมง สำหรับชั้น ป. 1-4 และไม่ต่ำกว่า 1,200 ชั่วโมง สำหรับชั้น ป. 5-6

อัตราเวลาเรียนของมวลประสบการณ์ทั้ง 5 กลุ่มนั้น แต่ละระดับชั้นกำหนดไว้โดยประมาณ ดังนี้

5.1 กลุ่มทักษะ ที่เป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ ชั้น ป.1-2 ประมาณร้อยละ 50 ป.3-4 ร้อยละ 35 และ ป.5-6 ร้อยละ 20 ของเวลาเรียนทั้งหมด

5.2 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้น ป.1-2 ประมาณร้อยละ 15 ป.3-4 ร้อยละ 20 และ ป.5-6 ร้อยละ 21 ของเวลาเรียนทั้งหมด

5.3 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้น ป.1-2 ประมาณร้อยละ 25 ป.3-4 ร้อยละ 25 และ ป.5-6 ร้อยละ 17 ของเวลาเรียนทั้งหมด

5.4 กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้น ป.1-2 ประมาณร้อยละ 10 ป.3-4 ร้อยละ 20 และ ป.5-6 ร้อยละ 25 ของเวลาเรียนทั้งหมด

5.5 กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ชั้น ป.5-6 ประมาณร้อยละ 16 ของเวลาเรียนทั้งหมด

6. การวัดผล การประเมินผลและการติดตามผล

การวัดผลและประเมินผลตลอดจนการติดตามผลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและจัดให้ผู้เรียนได้เรียนหรือเลื่อนชั้นระหว่างปีหรือปลายปีตามความสามารถของผู้เรียนให้เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนทดสอบเป็นระยะ หรือทดสอบเมื่อจบแต่ละบทเรียน ตามลักษณะการจัดประสบการณ์และเนื้อหาวิชา ทั้งนี้ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ 2525)

ดังได้กล่าวมาแล้วตั้งแต่ตอนต้นว่าการนำหลักสูตรไปใช้ประกอบด้วยกิจกรรม 3 ประเภท คือ การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้นในตอนต่อไปจะได้กล่าวถึงรายละเอียดของกิจกรรมแต่ละประเภท ดังต่อไปนี้

1. ด้านการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน

การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน เป็นขั้นตอนการนำเอาหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ หรือไปสู่การเรียนการสอนภายในโรงเรียน ซึ่งจะต้องอาศัยกิจกรรมและกระบวนการต่าง ๆ เช่น

1.1 การวางแผนการใช้หลักสูตร ครูหรือผู้บริหารจะต้องวิเคราะห์หลักสูตรว่า จุดมุ่งหมายของการพัฒนาหลักสูตรและการสอนครั้งนี้มีเป้าหมายที่แท้จริงคืออะไร และสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนและชุมชนเพียงใด การนำหลักสูตรมาปรับใช้นั้นทางโรงเรียนมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างไร และโดยวิธีใด งบประมาณ อาคารสถานที่ เพียงพอหรือไม่ การเตรียมบุคลากรเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรจะทำโดยวิธีใดจึงจะเข้าใจหลักสูตรอย่างแท้จริง

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้กำหนดแนวทางเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนที่จะให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย จุดประสงค์ที่วางไว้โดยพยายามให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าหาคำตอบเองให้มากที่สุด ให้คิดเป็น ทำเป็น เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ให้รู้จักแก้ปัญหา โดยเอาสภาพท้องถิ่นมาเป็นข้อมูลในการจัดการเรียนการสอน

ครูผู้สอนต้องมีความรู้ ประสบการณ์ เข้าใจหลักสูตรเป็นอย่างดี และเตรียมวางแผนการสอนอย่างรอบคอบเพื่อให้รอบรู้ จัดมวลประสบการณ์ให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายตามหลักสูตร

วัตถุประสงค์ของการวางแผนการสอน

1. เพื่อศึกษาหลักสูตรโดยละเอียดอย่างถ่องแท้
2. เพื่อเขียนแผนการสอนไว้ล่วงหน้าตลอดปี
3. เพื่อให้ครูมีประสบการณ์และทักษะการสอนตามหลักสูตรแผนใหม่
4. เพื่อเตรียมสิ่งการเรียนให้พร้อม
5. เพื่อให้เกิดการประสานงานระหว่างฝ่ายบริหารและคณะครู
6. เพื่อจัดทำกำหนดการเรียนตลอดปีการศึกษาให้พอเหมาะกับเวลาและบุคลากร
7. เพื่อจะประเมินผลได้ตามระยะเวลาที่กำหนด

1.2 การจัดการด้านวัสดุหลักสูตร

ในการนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุเป้าหมายมีปัจจัยที่สำคัญที่เป็นเครื่องมือ 2 ประเภท คือ 1. เอกสารหลักสูตร 2. สื่อการเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2525) ซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดดังนี้

1. เอกสารหลักสูตร หมายถึง เอกสารที่แจกแจงรายละเอียดเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนของครู และนักเรียน (มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมมาธิราช, 2526)

เอกสารหลักสูตรจัดแบ่งตามลักษณะของผู้ใช้ได้ 2 ประเภท คือ

1.1 เอกสารหลักสูตรสำหรับครู ได้แก่ แผนการสอน คู่มือหนังสือเรียน คู่มือประเมินผล

1.2 เอกสารหลักสูตรสำหรับนักเรียน ได้แก่ หนังสือเรียน หนังสืออ่านเพิ่มเติม สมุดแบบฝึกหัด บัตรงาน ฯลฯ (วิชัย ราษฎร์ศิริ, 2522)

เอกสารหลักสูตรที่โรงเรียนควรมีไว้ เพื่อจะนำหลักสูตรไปใช้ให้ตรง เป้าหมายนั้นมีทั้งของกรมวิชาการและของท้องถิ่นได้จัดทำขึ้น เอกสารหลักสูตรสำคัญที่โรงเรียนควรมีไว้เพื่อให้ครูได้ศึกษาค้นคว้าสำหรับเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนโดยส่วนรวม ได้แก่

1. หลักสูตรประถมศึกษาเป็น เอกสารแม่บท เป็น เครื่องชี้แนวทางในการจัดการศึกษาว่าจัดอย่างไร และมีทิศทางไปทางไหน

2. คู่มือการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เนื้อหาสาระในเอกสารฉบับนั้นนับเป็นประโยชน์ต่อครู ผู้บริหารการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องในการใช้หลักสูตร เนื้อหาแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็น เรื่องที่ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการจัดบรรยากาศภายในและภายนอกห้องเรียน การใช้สื่อการเรียน การสอนซ่อมเสริม การจัดครูเข้าทำการสอน การจัดทำตารางสอน วิธีสอนที่เอื้อต่อหลักสูตรและคำศัพท์ที่ใช้ในหลักสูตรประถมศึกษา

ตอนที่ 2 เป็น เรื่องประเมินผลการเรียนตามหลักสูตร

3. แนวการใช้หลักสูตร หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 สาระสำคัญกล่าวถึงความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร เอกสารหลักสูตรและสื่อการเรียน กำหนดการสอนและตารางสอน การเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องในการใช้หลักสูตร

4. เครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ เนื้อหาสาระเกี่ยวกับการวัดผล และประเมินผลการเรียนประกอบด้วย เรื่องตัวอย่างเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ทุกกลุ่มประสบการณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์ในสมุดประจำชั้นกับแผนการสอน หรือคู่มือการสอนตัวอย่างเครื่องมือวัดผลปลายภาคเรียน

5. คู่มือปฏิบัติกิจกรรมสร้างวินัยสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา เนื้อหาสาระกล่าวถึงความสำคัญของกิจกรรมสร้างนิสัยที่ควรจัดทำให้ในรอบปี ในแต่ละภาคเรียนประจำสัปดาห์ และประจำวัน ซึ่งจะให้นักเรียนเป็นคนดี มีคุณธรรม สอนองเจตนารมณ์ของหลักสูตร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2525)

เอกสารหลักสูตรข้างต้นนั้นมีความสำคัญต่อการนำหลักสูตรไปใช้อย่างยิ่ง ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญที่จะต้องจัดหาไว้ให้พร้อมและเพียงพอสำหรับครูที่จะใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2. สื่อการเรียน

สื่อการเรียน หมายถึง วัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ ทั้งที่เป็นประเภทถาวรและสิ้นเปลืองที่จำเป็นต้องใช้ปฏิบัติกิจกรรมในโรงเรียนเพื่อช่วยให้จัดการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2525) สื่อการเรียนในระดับประถมศึกษาที่มีอยู่มาก ส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่อยู่รอบตัวไม่ได้กำหนดแน่นอนตายตัวลงไปว่าจะต้องเป็นสิ่งใดเท่านั้น เพราะสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าว เป็นสื่อกลาง ในการสร้างความรู้ ความ เข้าใจ ให้กับ ผู้เรียนใน เนื้อหาตามแผนการสอนหรือคู่มือครู คู่มือครูจะมีรายชื่อสิ่งที่จะต้องนำมาประกอบการเรียนการสอนแต่เป็นเพียงสื่อตัวอย่างเท่านั้น ครูผู้สอนอาจเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องมีหน้าที่เลือกเพื่อนำมาใช้ให้เหมาะสม สื่อการเรียนอาจกำหนดได้ดังนี้

2.1 สื่อการเรียนประเภทวัสดุ หมายถึง สื่อที่เป็นวัสดุสิ้นเปลืองแล้วใช้ให้หมดไป หรือผูกพันได้ง่ายซึ่งอาจแบ่งได้เป็น

2.1.1 วัสดุสื่อการเรียนที่มีผู้ผลิตจำหน่าย ได้แก่ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น ภาพชุด แผ่นรูป สไลด์ ฟิล์ม เทป โทรทัศน์ ชุดอุปกรณ์ (เช่น เครื่องทดลองวิทยาศาสตร์) ชุดการสอน

2.1.2 วัสดุสื่อการเรียนที่จัดทำหรือจัดหาเอง จากครูและนักเรียน ได้แก่ วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นอาจจะเป็นวัสดุที่เหลือใช้ หรือวัสดุที่เป็นของจริง

2.2 สื่อการเรียนประเภทอุปกรณ์ซึ่งเป็นเครื่องเล่นวัสดุ เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายข้ามศีรษะ เครื่องมือต่าง ๆ ที่คงทนของจริง หุ่นจำลอง ซึ่งแบ่งเป็น 3 ชนิด คือ 1. เครื่องเสียงต่าง ๆ 2. เครื่องฉาย 3. อุปกรณ์อื่น ๆ เช่น ครุภัณฑ์ในห้องเรียน

2.3 สื่อการเรียนประเภทวิธีการ เทคนิคในการสอน หมายถึง วิธีการที่ต้องนำมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน หรือวิธีการสอนนั่นเอง วิธีการเป็นสื่อการเรียนที่จะช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างมีนัยใจ มีประสบการณ์จากการที่ได้ปฏิบัติ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2527)

ในด้านการจัดการด้าน เอกสารหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนนั้น จำเนียร เสงี่ยมลักษณ์ (2523) และสายสมร ตีรพิเศษ (2526) ได้ทำการวิจัยพบว่า ปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์การสอนคือ ขาดงบประมาณในการจัดหา ครูขาดทักษะและความสามารถในการผลิตและไม่มีเวลาในการจัดทำ

ต่อมาในปี พ.ศ. 2529 ชวลี พึ่งแสงสี (2529) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาและอุปสรรคภายในระบบการใช้หลักสูตรพบว่า โรงเรียนยังขาดเอกสารประกอบหลักสูตร ได้แก่ หนังสือแบบเรียน หนังสือค้นคว้า และหนังสือเสริมความรู้ของนักเรียนและงานวิจัยของ ทรรษา ทับสี (2531) ยังพบอีกว่า จำนวนสื่อการเรียนมีไม่เพียงพอ ครูขาดเทคนิคในการผลิตและมีปัญหาในเรื่องของเอกสารหลักสูตร

ในเรื่องของการบริหาร เอกสารประกอบหลักสูตรนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2526) ให้จัดบริการครูผู้สอนโดยจัดเป็นห้องศูนย์บริการเอกสาร หรือถ้าห้องไม่เพียงพออาจจัดมุมหนึ่งที่สะดวก มีหลักฐานการยืม และในทุกสิ้นภาคเรียนควรได้มีการประเมินผลการใช้ และก่อนเปิดภาคเรียนแต่ละภาคควรได้มีการสำรวจความเพียงพอของจำนวนเอกสารหลักสูตร เพื่อจะแก้ปัญหาได้ทันก่อนที่จะทำการสอนในแต่ละภาคเรียน

จากงานวิจัยที่ยกมาข้างต้นจะเห็นว่าในเรื่องของการจัดการด้าน เอกสารหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนนั้นยังเป็นปัญหาในเรื่องของความไม่พอเพียง ตลอดจนการขาดทักษะในเรื่องของการผลิตสื่อเพื่อใช้เองของครูผู้สอน ผู้วิจัยจึงเห็นว่าน่าจะศึกษาว่าจนถึงปัจจุบันนี้ในด้านการจัดการสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวในจังหวัดกระบี่มีเพียงพอหรือยัง สำหรับที่จะสนับสนุนให้การเรียนการสอนสัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น

2. ด้านการจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตร

สุมิตร คุณานุกร (2523) ได้กล่าวถึงการจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในโรงเรียนว่าเป็นสิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องคำนึงถึง เพราะการนำหลักสูตรไปปฏิบัตินั้นเกิดขึ้นที่โรงเรียน จึงจำเป็นต้องสำรวจดูปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ของโรงเรียนว่า เหมาะสมกับการนำหลักสูตรมาปฏิบัติหรือไม่ ผู้บริหารต้องคำนึงถึงขนาดของห้องเรียน จำนวนนักเรียน ห้องสมุด วัสดุอุปกรณ์ สื่อการสอนต่าง ๆ ต้องมีให้พร้อม การจัดตารางสอน การจัดครูเข้าสอน ประมวลการสอน โครงการสอน แบบเรียน เป็นต้น นอกจากปัจจัยที่ได้กล่าวถึงแล้วยังมีปัจจัยที่มีส่วนทำให้การใช้หลักสูตรบรรลุเป้าหมายที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ปัจจัยทางด้านงบประมาณ ในด้านการจัดสรรงบประมาณนั้นผู้บริหารควรจะต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอที่จะส่งเสริมการปฏิบัติงานของครูตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525) ได้กล่าวถึงการบริหารและการบริการหลักสูตรของผู้บริหารโรงเรียนไว้ดังนี้

1. การเตรียมการวางแผนเพื่อการใช้หลักสูตร
2. การเตรียมการจัดอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตร
3. การจัดการสอนของครู
4. การจัดตารางสอน
5. การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน
6. การประชาสัมพันธ์
7. การจัดสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ และการเลือกสรรโครงการ กิจกรรม

เสริมหลักสูตร

8. การจัดโครงการประเมินผลการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร

สัจด์ อุทรานันท์ (2528) ได้แบ่งขอบข่ายงานบริหารและบริการหลักสูตรของผู้บริหารไว้ 4 ด้านดังนี้

1. งานเตรียมบุคลากรเพื่อการใช้หลักสูตร
2. การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร โดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ และความ

สมัครใจของครูแต่ละคน

3. การบริหารและบริการวัสดุหลักสูตร อันได้แก่ เอกสารหลักสูตรสื่อการเรียน การสอนทุกชนิด

4. การบริการหลักสูตรภายในโรงเรียน ได้แก่ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ครูผู้ใช้หลักสูตร

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า การจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน เพื่อการใช้หลักสูตรนั้น เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนโดยตรงที่จะดำเนินการ เพื่ออำนวยความสะดวกการใช้หลักสูตรบรรลุเป้าหมายดังที่ สัจด์ อุทรานันท์ (2528) ได้กล่าวถึงบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักสูตรของผู้บริหารไว้ดังนี้

1. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่โรงเรียนใช้อย่างชัดเจน
2. ให้บริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนชนิดต่าง ๆ แก่ครู
3. ดำเนินการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ
4. กระตุ้นและส่งเสริมครูในการใช้หลักสูตรอย่างถูกต้อง เช่น จัดอบรมหรือจัดประชุมสัมมนา เป็นต้น
5. ให้กำลังใจ และบำรุงขวัญแก่ครูผู้ใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นเยี่ยงอย่างแก่ครูคนอื่น ๆ

ดังนั้นในการจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมเพื่อการใช้หลักสูตรภายในโรงเรียน ควรจะต้องดำเนินการในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การเตรียมบุคลากร
2. การบริการ อาคารสถานที่ และแหล่งวิทยาการ
3. การจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตร
4. การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร

ในการดำเนินการในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นมีสาระสำคัญดังนี้

2.1 การเตรียมบุคลากร

สัจด์ อุทรานันท์ (2528) กล่าวว่า งานเตรียมบุคลากรเป็นงานมีความสำคัญมาก ก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้ควรจะได้มีการให้ความรู้หรือชี้แจงให้ผู้ใช้หลักสูตรมีความ

เข้าใจถึงจุดหมาย หลักการ โครงสร้าง แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัด และประเมินผลตามหลักสูตรที่ได้จัดทำขึ้นซึ่ง สจัด อุทรานันท์ กล่าวว่าการเตรียมบุคลากรเพื่อ การใช้หลักสูตรใหม่อาจดำเนินการได้หลายวิธี เช่น อาจใช้วิธีการประชุมชี้แจง การอบรม การประชุมสัมมนา การเผยแพร่ทางเอกสารและสื่อมวลชนต่าง ๆ และผู้บริหารการศึกษาจะมีความเกี่ยวข้องกับการจัดเตรียมครูโดยการส่งครูเข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งจัดโดยหน่วยงานต่าง ๆ และบางครั้งโรงเรียนอาจจะจัดให้มีการประชุมหรือฝึกอบรมภายในกลุ่มโรงเรียนหรือโรงเรียนของตนเอง ดังนั้นในเรื่องของการเตรียมบุคลากรควรจะประกอบด้วย

1. การสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร

กระทรวงศึกษาธิการได้กล่าวว่า การที่จะให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายโรงเรียนควรจะได้มีการเตรียมครูก่อนเข้าชั้น ดังนี้

1.1 จัดประชุมชี้แจงหลักสูตร แผนการสอน กิจกรรมที่จะใช้ในการสอน แต่ละระดับให้เป็นที่เข้าใจ

1.2 จัดสัมมนาให้ความรู้ทางด้านวิชาการ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในหลักสูตร หลักการสอน แผนการสอน เนื้อหาวิชา และกิจกรรมที่จะใช้สอน

1.3 จัดประชุมปฏิบัติการ--(Workshop) เพื่อให้มีความเข้าใจมองเห็น ปัญหาเตรียมวิธีแก้ปัญหาเพื่อให้ครูมีความมั่นใจ ในการสอนวิชาภาคปฏิบัติได้ดี

1.4 จัดให้มีการสาธิตการสอน การจัดทำอุปกรณ์การสอน จัดทำ ตารางสอนร่วมกัน ผลัดเปลี่ยนกันดูการสาธิต และให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยน ความรู้ซึ่งกันและกัน และช่วยให้แต่ละคนได้ปรับปรุงการสอนของตน และมีการประสานงานกันก่อน ลงมือปฏิบัติการ

1.5 จัดศึกษานอกสถานที่ เพื่อเปิดโอกาสให้ครูได้มีประสบการณ์มากขึ้น จากการดูโรงเรียนอื่นๆ ศึกษาสภาพของท้องถิ่น เพื่อทราบแหล่งวิทยาการหรือมีโอกาสได้รู้จักกับ บุคคลที่จะ เป็นวิทยากรจากท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกันก็ควรให้ได้ทราบถึงสภาพปัญหาของท้องถิ่น เพื่อนำมาสอนให้ตรงกับความเป็นอยู่ของเด็กในท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย

1.6 รวบรวมอุปกรณ์และแหล่งวิชาการ ตลอดจนวิทยากรทุก ๆ ด้าน ที่จะสามารถส่งเสริมและเรียนรู้ได้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2525)

2. การจัดครูเข้าสอน

สังัด อุทรานันท์ (2528) และวิชัย วงษ์ใหญ่ (2525) มีความเห็นตรงกันว่า การจัดครูเข้าสอนนั้นต้องคำนึงถึงความรู้ ความสามารถเฉพาะของครูผู้สอน ตลอดจนความสมัครใจของครูแต่ละคนด้วย

กระทรวงศึกษาธิการได้กล่าวถึงการจัดครูเข้าชั้น เรียนในระดับประถมศึกษา ว่ามีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากจุดประสงค์ของหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 มีการเปลี่ยนแปลงทั้ง เนื้อหาและวิธีการ เรียนการสอน เพื่อให้การเรียนของเด็กได้ผลตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ครูที่เข้าสอนจะต้องเป็นทั้งผู้สอน เป็นทั้งพี่เลี้ยง และเป็นผู้คอยแนะทางที่ถูกที่ควรให้กับเด็ก ครูจะต้องมีความรู้ และเป็นนักปกครองที่แตกต่างไปจากเดิม การจัดครูเข้าชั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องพิจารณาคัดเลือกผู้ที่มีความสามารถเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน โดยคำนึงถึงความสามารถ ความถนัด อารมณ์ และนิสัยใจคอของครูแต่ละคนอย่างละเอียดถี่ถ้วนและรอบคอบที่สุด (กระทรวงศึกษาธิการ 2525)

3. การจัดตารางสอน

การจัดตารางสอน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ให้ครบถ้วนตรงตามหลักสูตรนั้น เป็นงานละเอียดประณีต ผู้จัดทำจะต้องเป็นผู้ที่เข้าใจจุดมุ่งหมายของหลักสูตรดีพอควร จะต้องเป็นผู้มีความรู้ลักษณะ จุดประสงค์ และเนื้อหาของกลุ่มวิชา ทั้งจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับวัยและพัฒนาการของเด็กแต่ละระดับ

การจัดทำตารางสอนควรยึดหลักทั่ว ๆ ไปดังนี้

1. หลักสูตรกำหนดระยะเวลาของคาบเวลาคาบละ 20 นาที ในการจัดแต่ละครั้งจะจัดกี่ครั้งก็คาบก็ได้ แต่ควรให้สอดคล้องกับลักษณะของกลุ่มวิชา และพัฒนาการของเด็ก

2. การกำหนดคาบเวลาเรียนของกลุ่มวิชาในกลุ่มเดียวกัน หรือแต่ละกลุ่มวิชาควรให้มีการยืดหยุ่นได้

3. ต้องคิดถึงเวลาที่เปิดเรียนจริง ตลอดปีการศึกษา
4. ต้องศึกษาอัตรา เวลาเรียนของแต่ละกลุ่มวิชาแล้วจัดแบ่ง เวลาออกเป็น สัปดาห์ตลอดปีการศึกษา
5. ตีตารางวิชา บรรจุลงในตารางให้ครบทั้ง 5 วัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2525)

ดังนั้นจะเห็นว่า การเตรียมครูผู้สอนนั้น เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก ส่วนในด้านการจัดครูเข้าสอนและจัดตารางสอนนั้น สายสมร ตีพิเศษ (2526) พบว่าผู้บริหารส่วนใหญ่ มีความคิด เห็นว่าครูทุกคนในโรงเรียนและผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการควรมีส่วนร่วมในการจัดครูเข้าสอนประจำชั้น

นิตยา จรุงผลลิต (2530) พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดตาราง เวลาสอนทุกปี ด้วยวิธี ให้ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการและหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ช่วยกันจัดสำหรับทุกระดับชั้น และมีการจัดตารางเวลาสำหรับการสอนซ่อม เสริมทุกระดับชั้น เรียน เช่นกัน

จากผลการวิจัยที่กล่าวมา จะเห็นว่า ในด้านการจัด เตรียมบุคลากรนับตั้งแต่ การสร้างความรู้ ความเข้าใจให้ครูผู้สอน การจัดครูเข้าสอน และการจัดตารางสอนนั้นยังมีความแตกต่างกัน และประสบปัญหาในการปฏิบัติอยู่ ซึ่งย่อมจะส่งผลกระทบต่อ การนำหลักสูตรไปใช้ได้ เช่นกัน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดกระบี่ ได้มีการปฏิบัติ ในเรื่องเหล่านี้ อย่างไรและประสบปัญหาอะไรที่จะส่งผลกระทบต่อ การนำหลักสูตรไปใช้

2.2 การบริการ อาคารสถานที่ และแหล่งวิทยาการ

การบริการ อาคารสถานที่และแหล่งวิทยาการ เพื่อการใช้หลักสูตรนั้น เป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้องดำเนินการดังที่ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525) ได้กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารในการใช้หลักสูตรไว้ว่าจะต้องดำเนินการจัดสภาพแวดล้อม อาคาร สถานที่และการเลือกสรรโครงการกิจกรรม เสริมหลักสูตร ซึ่งก็สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2525) ที่กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ในการบริหารและบริการวัสดุหลักสูตรในข้อหนึ่งว่า "จัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของโรงเรียนให้มีสภาพที่เหมาะสมต่อการ เรียนการสอนที่ดี เช่น จัดห้องสมุดให้อยู่

ในสภาพที่ครูและนักเรียนสามารถศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมได้” ดังนั้นจะเห็นว่าการบริการอาคารสถานที่และแหล่งวิทยากรนั้นมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการนำหลักสูตรไปใช้ด้วย และเพื่อให้เข้าใจในส่วนนี้ชัดเจนยิ่งขึ้น จะขอกล่าวถึงรายละเอียดของเรื่องนี้ในหัวข้อใหญ่ ๆ 2 หัวข้อ ดังนี้

1. อาคารสถานที่

กระทรวงศึกษาธิการ (2525) ได้กล่าวถึง การจัดอาคารสถานที่และบริเวณให้มีส่วนเกื้อกูลแก่การเรียนรู้ของเด็กว่าจะต้องพิจารณาตั้งแต่ความสะอาด การตกแต่งอาคารและบริเวณ โดยคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอย ความสวยงามและความเป็นระเบียบ ควรได้รับการเอาใจใส่ให้อยู่ในสภาพที่พร้อมจะใช้ได้และยังต้องมีการจัดบริเวณให้ร่มรื่น สำหรับเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของเด็กอันจะช่วยให้เด็กเกิดความสดชื่น ร่มเย็น เป็นแรงจูงใจให้อยากมาโรงเรียน มีความรักหวงแหนและภาคภูมิใจโรงเรียนของตน สิ่งทีกล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นการจัดสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของโรงเรียนหรือเรียกว่า การจัดบรรยากาศนอกห้องเรียนซึ่งนอกจากนี้แล้วในการจัดอาคารสถานที่ที่จะต้องคำนึงถึงให้มากที่สุดคือ การจัดห้องเรียน เพราะการจัดห้องเรียนและการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนมีผลต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นอย่างมาก ทัศนีย์ผลเนื่องมา (2526) ได้แบ่งประเภทของการจัดห้องเรียนออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. ห้องเรียนธรรมดา หมายถึง ห้องเรียนที่มีครูเป็นศูนย์กลางของห้องเรียนและมีนักเรียนเป็นผู้คอยรับความรู้จากครู การจัดห้องเรียนเป็นแบบสี่เหลี่ยมมีกระดานดำอยู่หน้าชั้น มีโต๊ะครูอยู่หน้าชั้นเรียนตลอดเวลา โต๊ะจะวางเรียงกันเป็นแถว หันหน้าเข้าหาครูผนังห้องเรียนจะมีป้ายนิเทศ สื่อการสอน เช่น แผนภูมิ แผนที่ รูปภาพติดไว้ สื่อการสอนเหล่านี้จะไม่ค่อยได้เปลี่ยน

บทบาทของครูและนักเรียนในการเรียนการสอน ครูใช้วิธีการบอกรูปร่าง ให้ให้นักเรียน โดยการบรรยาย อธิบายตลอดเวลา สื่อการสอนที่ใช้มากที่สุดได้แก่ ชอล์ก กระดานดำ และแบบเรียน

2. ห้องเรียนแบบนวัตกรรม เป็นห้องเรียนแบบใหม่ที่จัดขึ้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอน การจัดห้องเรียนทำได้หลายแบบ เช่น โต๊ะเรียนไม่จำเป็นต้องเรียงเป็นแถว หันหน้าเข้าหาครู นิยมจัดโต๊ะเป็นแบบกลุ่ม เพื่อให้นักเรียนประกอบกิจกรรมร่วมกันและมีส่วนที่นักเรียนจะศึกษาหาความรู้เป็นรายบุคคลได้ด้วย

บทบาทของครูและนักเรียนมีความสัมพันธ์กัน และพึ่งพาอาศัยกัน ครูจะต้อง
พูดน้อยลง เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมากที่สุด

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าการจัดบริการด้านอาคารสถานที่นั้น
จะประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ การจัดอาคารเรียน อาคารประกอบ และสภาพแวดล้อมโดย
ทั่วไป หรือการจัดบรรยากาศนอกห้องเรียนส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งคือ การจัดห้องเรียนหรือการ
จัดบรรยากาศในห้องเรียน ทั้ง 2 ส่วนนี้ จำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องดำเนินการจัดให้มีสิ่งต่าง ๆ
เพียงพอที่จะเอื้อแก่ครูผู้ใช้หลักสูตร ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่นักเรียน
ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2. แหล่งวิทยาการ

แหล่งวิทยาการ เป็นสื่อการเรียนอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อย แหล่งวิชา
การที่จะใช้เป็นสื่อการเรียนในการดำเนินการสอน หรือจะเสนอแนะให้นักเรียนไปศึกษาค้นคว้าด้วย
ตนเองมีดังนี้

1. ห้องสมุด อาจเป็นห้องสมุดของโรงเรียน หรือมุมต่าง ๆ ในห้องเรียน
ที่จัดแสดงความรู้ หรือเอกสารหนังสือต่าง ๆ ไว้สำหรับค้นคว้า

2. การจัดนิทรรศการ หรือการแสดงต่าง ๆ ที่โรงเรียนหรือหน่วยงานเป็น
ผู้จัด

3. วิทยาการ อาจจะเป็นครูในโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน คนในท้องถิ่น
ข้าราชการอื่น ๆ ที่จะให้ความรู้แก่นักเรียนได้ตามหัวข้อที่จะศึกษา อาจจะมีวิทยานิพนธ์ให้นักเรียน
ฟัง หรือให้นักเรียนไปสัมภาษณ์ ชักถามความตามหัวข้อที่ครูกำหนดให้ (สำนักงานคณะกรรมการการ
ประถมศึกษาแห่งชาติ 2525)

สำหรับแหล่งวิทยาการที่จะนำมากล่าวให้ชัดเจนในที่นี้ คือ ห้องสมุดโรงเรียน
เพราะห้องสมุดโรงเรียนถือว่าเป็นหัวใจของการศึกษา เป็นที่รวมของวิทยาการทั้งหลาย ทั้งที่บังคับ
ให้เรียนในหลักสูตรและไม่บังคับ เป็นแหล่งที่นักเรียนใช้ค้นคว้าหาความรู้ เพื่อเสริมความรู้ที่ได้จาก
ครู และเป็นสถานที่ที่ครูใช้เป็นที่พักผ่อนความรู้ของตนให้เจริญงอกงาม โดยความสำคัญดังกล่าว
ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องดำเนินการจัดให้มีห้องสมุดโรงเรียนที่สามารถให้บริการแก่นักเรียนและครู

ได้ สำหรับห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาชั้น ทรศศินยา กัลยาณมิตร (2514) ได้กล่าวถึงการ จัดบริการไว้ดังนี้

1. จัดหาหนังสือและเอกสารต่าง ๆ ตลอดจนอุปกรณ์วัสดุทัศนศึกษาให้เพียงพอ กับความต้องการของผู้ใช้ ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงความสนใจ ความสามารถในการอ่านของผู้ใช้ กล่าวคือ นอกจากจะจัดหนังสือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เด็กอยู่ชั้นประถมศึกษาจะเข้าใจและมีความ สนใจแล้ว ยังต้องหาหนังสือที่จะส่งเสริมการอ่าน และส่งเสริมความสนใจของเด็กให้กว้างขวาง ต่อไปอีก

2. จัดเตรียมหนังสือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ผู้ใช้หยิบใช้อย่างสะดวก

3. ส่งเสริมให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน ซึ่งทำได้หลายวิธีคือ

3.1 สร้างบรรยากาศที่ดีในห้องสมุด บรรณารักษ์แสดงความเป็น กันเองกับ เด็ก

3.2 จัดนิทรรศการหนังสือใหม่ หรือนิทรรศการตามโอกาสต่าง ๆ

3.3 จัดกิจกรรมสำหรับนักเรียน เช่น จัดกลุ่มอ่านหนังสือตามความ สนใจ หรือจัดกิจกรรมเล่านิทาน เป็นต้น

4. สอนให้นักเรียนใช้หนังสือและห้องสมุด

จากความสำคัญของห้องสมุดที่กล่าวมาข้างต้น ผู้บริหารโรงเรียนจึงควร ถือ เป็นนโยบายสำคัญในการจัดห้องสมุดภายในโรงเรียนของตน ทั้งควรให้การสนับสนุนและส่งเสริม เกี่ยวกับการจัดบริการของห้องสมุดให้เป็นศูนย์กลางของการศึกษาในโรงเรียนได้อย่างแท้จริง ตลอดจนส่งเสริมให้ครู และนักเรียนใช้ประโยชน์จากห้องสมุดให้ได้ผลอย่างเต็มที่

ในด้านของการบริการ อาคารสถานที่และแหล่งวิทยากรนี้ สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2520) ได้ทำการวิจัยโดยศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อ ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนพบว่า ตัวแปร หรือองค์ประกอบด้านขนาดของโรงเรียน เป็นตัวแปรหนึ่ง ที่ ส่งผลต่อระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนซึ่งในส่วนี้ผู้วิจัยเห็นว่ามีส่วนสัมพันธ์กับการ บริการ อาคารสถานที่ คือ ถ้าโรงเรียนขนาดเล็กสุด ขนาดเล็ก หรือขนาดกลาง อาจจะให้

บริการด้านอาคารสถานที่ได้ไม่ดีเท่าที่ควร อันจะส่งผลกระทบต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนได้ นอกจากนี้ สมยศ วิวัฒน์ประยูร (2521) และบังอาจ บำรุงศรี (2521) พบผลที่สอดคล้องกันว่า ครูประณตศึกษาส่วนใหญ่สนใจและแสวงหาความรู้เพิ่มเติม แต่ขาดแหล่งวิชาและเอกสารที่จะค้นคว้า

สายสมร ตีวิเศษ (2526) พบว่า สำหรับอาคารสถานที่นั้น โรงเรียนยังมีบริเวณห้องสมุดไม่เพียงพอ หรืออาจจะไม่มี หรือมีอาจจะคับแคบ และรวมไปถึงความขาดแคลนหนังสือ วารสาร เอกสารทางวิชาการต่าง ๆ

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การจัดบริการด้านอาคารสถานที่ และแหล่งวิทยากรเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้มาก ผู้วิจัยได้กำหนดเรื่องนี้เป็นตัวแปรที่ต้องศึกษา ในเรื่องของการนำหลักสูตรไปใช้ด้วย

นอกจากนี้ในภาพรวมของการจัดปัจจัย และสภาพต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตรนั้น วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล (2530) พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ ได้แก่ พื้นฐานความรู้ ความสามารถของครูต่างกัน ขาดผู้ดำเนินงานที่มีความรู้ ความสามารถ งบประมาณในการดำเนินงานไม่เพียงพอ การไม่ได้รับการแนะนำ ชี้แจงการใช้หลักสูตร/ไม่ได้รับการอบรม และไม่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ หรือการจัดอบรม วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือในการฝึกปฏิบัติไม่เพียงพอ โดยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าในการจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตรประถมศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่นั้นเป็นอย่างไร เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับที่จะปรับปรุงสภาพต่าง ๆ ให้เท่าเทียมกัน อันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนต่อไป...

2.3 กิจกรรม เสริมหลักสูตร หมายถึง ประสิทธิภาพทั้งมวลที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการ ความสนใจ และส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนนอกเหนือไปจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมการเรียนการสอนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ อุปนิสัย คำนิยม และปลูกฝังเจตคติที่พึงประสงค์เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างของหลักสูตรกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร (สุมิตร คุณานุกร 2523)

กิจกรรม เสริมหลักสูตรมีความสำคัญต่อการ เรียนการสอนมาก เพราะกิจกรรม เสริมหลักสูตร เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการแห่งการ เรียนการสอน ในอันที่จะสร้าง เสริมประสมการณ์ ในชีวิตประจำวันของผู้เรียนให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นดังที่ได้กล่าวมาแล้วจะ เห็นได้ว่า กิจกรรม เสริม หลักสูตร เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญมาก แต่โรงเรียนจะจัดกิจกรรมได้มากนัก ย่อมขึ้นอยู่กับ ความพร้อมและความสามารถด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนแต่ละโรงเรียน

สุมิตร คุณานุกร (2523) กล่าวถึงประโยชน์ของกิจกรรม เสริมหลักสูตรไว้ ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมการเรียนในชั้นเรียน
2. ช่วยพิจารณาความสนใจ และความสามารถพิเศษของผู้เรียน พัฒนาความสนใจ พัฒนาทักษะ
3. เพื่อเป็นบริการให้แก่โรงเรียน การทำความสะอาด ปลูกฝังความรัก ความผูกพันต่อโรงเรียน
4. เพื่อเป็นการบริการสังคม เช่น ลูกเสือ ยุวกาชาด
5. เพื่อส่งเสริมการเข้าสังคมและการพักผ่อน มีทักษะในการ เข้าสังคม ทำงาน เป็นกลุ่มได้
6. เพื่อส่งเสริมการศึกษา

การจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตร อัจฉรา ชิวพันธ์ (2527) ได้กำหนดจุดมุ่งหมาย เพื่อให้การจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตร เป็นภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้นก่อนที่จะนำไปจัดจริงคือ

1. เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้เพิ่มเติมจากวิชาต่าง ๆ นอกเหนือจากการ เรียนการสอนในห้องเรียน
2. เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี ให้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ทั้งส่วนตัว และส่วนรวม มีน้ำใจนักกีฬา มีจรรยาบรรยาอันดีงาม
3. เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้โดยการกระทำ
4. เพื่อให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้ถูกต้อง และเกิดประโยชน์ ดังนั้นกิจกรรม เสริมหลักสูตรจึงต้องให้นักเรียนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ อย่างแท้จริง เพื่อให้เกิด ประโยชน์อย่างเต็มที่

5. เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีการติดต่อช่วยเหลือจากบุคลากรจึงต้องให้นักเรียนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ อย่างแท้จริงเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียนด้วย

6. เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของความเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีการแสดงออกตามความสามารถ และเป็นที่ยอมรับในสังคม (อัจฉรา ชิวพันธ์, 2527)

คุณภาพของการศึกษาจะมีมากน้อยเพียงใดหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้เทคนิควิธี การสอนของครู ที่มีความเหมาะสมกับลักษณะธรรมชาติของเนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนรู้ และความสามารถของผู้เรียน เป็นสำคัญ ซึ่งกลยุทธ์ในการสอนนั้นมีหลายรูปแบบที่มีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ หรือ เนื้อหาสาระที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้สอนควรเลือกว่าเมื่อใดควรจะใช้กลยุทธ์การสอนใด ใช้อย่างไร ใช้กิจกรรมอะไรบ้าง และในการสอนครั้งหนึ่ง ๆ นั้นอาจใช้กลยุทธ์หลาย ๆ อย่างไปพร้อม ๆ กันก็ได้ กิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่สามารถนำมาใช้ได้ โดยใช้ควบคู่ไปกับการเรียนการสอนตามปกติในชั้นเรียน เพราะนอกจากจะเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษาที่จะช่วยให้จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาบรรลุผลอย่างสมบูรณ์แล้ว ยังเป็นแนวทางให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสวงหาประสบการณ์ ฝึกคิด และรู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเองอีกด้วย และที่สำคัญกิจกรรมเสริมหลักสูตรยังสามารถช่วยสนองความต้องการทางด้านจิตวิทยาของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี คือช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียน ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ รู้จักใช้กำลังความคิดในทางที่ถูกต้อง มีค่านิยมและลักษณะนิสัยที่งดงาม รวมตลอดไปถึงการช่วยส่งเสริมให้เกิดมิตรภาพ และสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างนักเรียนกับนักเรียนหรือกับครูผู้สอน ซึ่งการเรียนการสอนตามปกติในชั้นเรียนแต่เพียงอย่างเดียวย่อมไม่สามารถพัฒนาสิ่งเหล่านี้ให้สมบูรณ์ได้

สำหรับหลักการหรือแนวทางเพื่อดำเนินการในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้เสนอแนะไว้ดังต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2525)

1. การจัดกิจกรรมต่างๆ ควรมิควรเป็นผู้ให้คำแนะนำ ไม่ใช่เป็นผู้สั่งการ และครูควรทำหน้าที่ประสานงานรับรู้ในการจัดวางแผน รวมทั้งนโยบายต่าง ๆ

2. กิจกรรมที่จัดขึ้นต้องมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ดำเนินงานยึดเป็นหลักในการทำงานและเป็นขอบเขตของการดำเนินงาน

3. รูปแบบการจัดกิจกรรม มุ่งที่จะส่งเสริมพัฒนาตัวนักเรียน เป็นสำคัญ ฉะนั้นต้องคำนึงถึงความสามารถ ความต้องการ และความสนใจของนักเรียน โดยให้นักเรียน ร่วมกิจกรรมแต่ละประเภทด้วยความสมัครใจ และได้ผลดี

4. การจัดกิจกรรมควรมีความสำคัญเท่าเทียมกับการจัดการเรียนการสอน สถานศึกษาควรพยายามจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนในห้อง

กล่าวสรุปได้ว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นกลยุทธ์ที่มีความสำคัญต่อสภาพการเรียนการสอน โดยเฉพาะสภาพการเรียนการสอนในยุคของการเร่งรัดคุณภาพดังเช่นปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะกิจกรรมเสริมหลักสูตรสามารถสนองความต้องการของผู้เรียนได้มากทั้งในแง่ของการช่วยเพิ่มคุณภาพของการเรียนและในแง่ของการช่วยเพิ่มคุณลักษณะที่ดี เช่นการรู้จักหน้าที่การมีความรับผิดชอบ และการรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีผู้วิจัยไว้ เช่น สมถวิลถาวรกิจ (2527) ได้กล่าวถึงผลของการวิจัยที่เกี่ยวกับวิธีจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรว่า โรงเรียนวางแผนโดยการจัดทำโครงการและแผนปฏิบัติงานมีผู้บริหารและครูประชุมปรึกษาร่วมกัน ซึ่งเป็นทั้งผู้วางแผนและกำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมอย่างมีหลักเกณฑ์และคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเสมอ และยังพบว่า ผลการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมลักษณะความเป็นพลเมืองดีจาก 10 ประเภท มีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเป็นพลเมืองดีที่มากที่สุด ได้แก่ กิจกรรมลูกเสือ ยุวภาษา กิจกรรมกีฬา และนันทนาการตามลำดับ สำหรับด้านปัญหาและอุปสรรคพบว่า ส่วนมากจะประสบปัญหาเรื่อง ความจำกัดในช่วงเวลาการจัดกิจกรรม ครูต้องทำหน้าที่หลายอย่างในเวลาเดียวกัน และมีส่วนร่วมน้อยในการกำหนดจุดมุ่งหมาย และไม่เห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรม นอกจากนี้ยังขาดวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ สถานที่ งบประมาณ ผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะเรื่องและเครื่องมือที่ใช้ในการควบคุมและประเมินผล

2.4 การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร

การประชาสัมพันธ์เป็นสิ่งจำเป็นมาก เพราะโรงเรียนต้องทำงานเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย ทั้งเด็กและผู้ใหญ่มีความแตกต่างกันทั้งฐานะ รัศมีอายุ และความรู้ หากโรงเรียนได้ทำการประชาสัมพันธ์อย่างดี มีความเข้าใจ จะทำอะไรก็ร่วมมือกันอย่างเข้มแข็งจริงจัง

ก็จะมีส่วนช่วยทำให้บรรยากาศในโรงเรียนมีความร่าเริง เรียบร้อย ประชาสัมพันธ์ต้องทำ กับผู้ร่วมงานภายในและผู้ที่เกี่ยวข้อง

1. การทำความเข้าใจกับผู้ร่วมงาน ตั้งแต่ครูใหญ่ลงไปจนถึงตัวนักเรียน และนักการภารโรง ควรจะเข้าใจจุดหมายของการทำงานแต่ละอย่างตรงกันเสียก่อน ซึ่งจะขึ้นอยู่กับการประชุมสัมพันธ์ของผู้บริหารหรือผู้ควบคุมโครงการนั้น ๆ พิจารณาว่าคนไหนควรจะ เข้าใจขั้นตอนของงานเรื่องใดแค่ไหน เพื่อให้ทุกคนได้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนได้อย่างถูกต้อง เต็มที่

2. สร้างความเข้าใจกับบุคคลภายนอก บุคคลภายนอกที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือ ผู้ปกครองนักเรียน เพราะผู้ปกครองส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจเรื่องระบบการศึกษา แผนการศึกษา หลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน หรือการวัดผลประเมินผลใด ๆ ทั้งสิ้น หากทางโรงเรียน ไม่ประชาสัมพันธ์ให้เข้าใจ นอกจากจะไม่ได้ได้รับความร่วมมือสนับสนุนเรื่องการเรียนการสอนแล้ว ยังจะถูกต่อต้านในบางกรณีอีกด้วย การประชาสัมพันธ์กับผู้ปกครองนักเรียนหรือชาวบ้านทั่ว ๆ ไป อาจทำได้หลาย ๆ ทาง เช่น

- ประกาศ แจ้งผ่านนักเรียน ถึงผู้ปกครองด้วยวาจา
- จัดทำเอกสารชี้แจง จัดหมายข่าว ถึงผู้ปกครอง เป็นลายลักษณ์อักษร
- ชี้แจงสอดแทรกในโอกาสที่ประชาชนมาร่วมชุมนุมในกิจกรรมอย่างใด อย่างหนึ่ง เช่น ทำบุญ ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ดูภาพยนตร์ หรือการประชุมของลูกเสือชาวบ้าน เป็นต้น

- ชี้แจงเมื่อถึงคราวประชุมกรรมการสมาคมครูผู้ปกครอง (ถ้ามี) หรือ เชิญประชุม เพื่อกิจการอันใดอันหนึ่งโดยเฉพาะ

- ใช้บริการสื่อสารมวลชนเป็นครั้งคราว เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เฉพาะเรื่องราวที่สำคัญเป็นพิเศษ

เรื่องที่ควรประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองและประชาชนภายนอกทราบก็คือ เรื่องความเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษาบางอย่าง เช่น แผนการศึกษา หลักสูตร แบบเรียน ระเบียบการต่าง ๆ ของโรงเรียน รวมทั้งขอแนะนำให้อาจารย์ใส่ใจในการดูแลบุตรหลานที่อยู่ใน ความรับผิดชอบ ฯลฯ อาจเน้นเฉพาะสาระสำคัญที่ผู้ปกครองควรทราบ จะได้ให้ความร่วมมือได้ ถูกทาง

นอกจากนั้น บุคคลที่ควรจะได้รับ การประชาสัมพันธ์อย่างดีอีกฝ่ายหนึ่งก็คือ ผู้บังคับบัญชา หรือผู้บริหารโรงเรียนที่อยู่หน่วยเหนือขึ้นไป ซึ่งทางโรงเรียนควรประชาสัมพันธ์ ด้วยการ เสนอแผนงานของโรงเรียนให้ทราบ เพื่อขอความร่วมมือสนับสนุน การบริหาร การเงิน ตลอดจนบริการต่าง ๆ

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ เป็นแนวทางในการจัดบรรยากาศทั้งภายในและภายนอก ห้องเรียน หากทุกสิ่งทุกอย่างได้รับการปรับปรุงให้มีบรรยากาศที่ดีแล้ว ก็จะมีผล ก่อให้เกิดการเรียนการสอนของ เด็กอย่างสำคัญยิ่ง บรรยากาศที่ดีจะเป็นแรงจูงใจให้ เด็ก เกิดความอบอุ่น รักโรงเรียนอยากมาโรงเรียน ทำลายให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น อยากทดลอง ซึ่งจะ เป็นช่องทางนำไปสู่ การเรียนรู้ได้ง่าย

แต่การที่จะจัดบรรยากาศให้บรรลุตามเจตนจำนงดังกล่าว นั้น อาจจะทำไม่ได้ สำเร็จรวดเร็วดังคาดหวัง เพราะการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงบางอย่างบาง เรื่อง อาจต้องใช้ เวลา และบาง เรื่องอาจต้องใช้แรงงานหรือเงิน ซึ่งผู้มีหน้าที่รับผิดชอบต่อโรงเรียนต้องพิจารณาใคร่ครวญ ด้วยความรอบคอบว่า ควรจะจัดทำหรือปรับปรุงด้านใดก่อนหลังและมากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและวิธีสอนของครู เป็นกุญแจดอกสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ หากครูทุกคนยอมรับสภาพความเป็นจริง แล้วเริ่มปรับปรุง เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และวิธีสอนของครู สร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้มีส่วนโน้มน้าว ก่อให้เกิดการเรียนการสอนตาม หลักสูตรใหม่ได้แล้ว ความสำเร็จในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงด้านอื่น ๆ ก็จะติดตามมา

3. ด้านการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่งของการนำหลักสูตรไปใช้ดังที่ สมิตร์ คูณานกร (2523) ได้ให้ความเห็นว่า หลักสูตรจะยังไม่สัมฤทธิ์ผลถ้าปราศจากการสอนของครู ครูเป็นตัวจักรสำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้ การเอาใจใส่ต่อการสอน การสอนให้สอดคล้อง กับความมุ่งหมายของหลักสูตร การเลือกวิธีสอนที่เหมาะสม ฯลฯ เหล่านี้ เป็นปัจจัยที่จะชี้ชะตา ของหลักสูตรทั้งสิ้น

ในการจัดการเรียนการสอนนั้น ถือเป็นหน้าที่โดยตรงของครูผู้สอนที่จะต้องดำเนินการ เริ่มตั้งแต่การเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน การใช้เทคนิคและวิธีสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผลการเรียน ซึ่งจะได้กล่าวมากล่าวโดยละเอียดในแต่ละเรื่องดังนี้

3.1 การเตรียมการสอน

การเตรียมการสอน คือการวางแผนการสอนล่วงหน้านั่นเอง เป็นการเตรียมตัวครูผู้สอน โดยการบันทึกการสอน เตรียมสื่อการสอนและอื่น ๆ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามลำดับขั้น และบรรลุตามจุดประสงค์ที่วางไว้ (บำรุง กลัดเจริญ และ ฉวีวรรณ กินาวงศ์ (2527)

สุวัฒน์ พุทธเมธา (2523) ได้กล่าวถึง การเตรียมการสอนว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการสอน เพราะการเตรียมการสอนก็คือการจัดวางแผนการสอน แนวการสอนหรือโครงการสอน อันประกอบด้วย การกำหนดจุดประสงค์ การจัดเนื้อหากิจกรรมประสบการณ์ต่าง ๆ สื่อการเรียนการสอน วิธีสอน กระบวนการเรียนรู้ กลวิธีต่าง ๆ และวิธีการประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

อรุณวรรณ เกตุอร่าม (2526) ได้กล่าวถึง การเตรียมการสอนว่าการเตรียมการสอนของครู ทำให้ครูทราบล่วงหน้าว่าจะให้ผู้เรียนเรียนรู้อะไร แคไหน อย่างไร ครูจะได้จัดเตรียมเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียน วิธีสอน สื่อการเรียนและสถานที่ไว้ให้พร้อม ทำให้การสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น

มานิต จิตตเกษม (2527) ได้เสนอแนะสิ่งที่ครูจะต้องเตรียมการสอนไว้ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ถึง เจตนารมณ์ของหลักสูตร จุดหมายหลักการ โครงสร้าง ตลอดจนรายละเอียดในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ

2. ศึกษาเอกสารหลักสูตร เช่น แผนการสอน คู่มือครู หนังสือเรียน การสอน เอกสารต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยให้ครูสอนตามหลักสูตรได้ดียิ่งขึ้น

3. ศึกษากฎ ระเบียบ และวิธีการวัดผล ประเมินผลการศึกษา ตลอดจนแบบฟอร์มต่าง ๆ ที่ต้องใช้จนสามารถปฏิบัติได้

4. จัดทำกำหนดการสอน ตารางสอน เป็นการวางแผนการสอนระยะยาว ตลอดจนมีการศึกษามากำหนดเนื้อหาสาระ ตามระยะเวลาที่หลักสูตรและแผนการสอนของหลักสูตร กำหนดไว้

5. จัดทำแผนการสอนย่อย เพื่อใช้สอนแต่ละคาบ เวลา เป็นการวางแผนการสอนระยะสั้น เป็นรายวันและรายคาบ

ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับแนวการเตรียมการสอนที่กระทรวงศึกษาธิการ (2525) กำหนดไว้ว่า การเตรียมตัวครูผู้สอนมี 2 ลักษณะคือ

1. การเตรียมตัวในระยะยาวหรือการเตรียมตัวโดยทั่วไป ซึ่งครูจะต้องเตรียมในเรื่องการศึกษาถึงหลักสูตร การศึกษาเอกสารอื่น ๆ ที่ประกอบเป็นตัวหลักสูตร เช่น แผนการสอน คู่มือครู หนังสือเรียน แบบฝึกหัด ตลอดจนสื่อการเรียนการสอนอื่น ๆ และตลอดทั้งการศึกษาวิธีการวัดและการประเมินผลการเรียน ตลอดจนการใช้แบบฟอร์มต่าง ๆ ตามหลักสูตรใหม่

2. การเตรียมตัวในระยะสั้น หรือการเตรียมตัวเพื่อที่จะสอนในแต่ละวัน ซึ่งครูจะต้องกำหนดการสอนและตารางสอนก่อนว่าจะสอนเรื่องอะไร ใช้เวลาที่สอนกี่คาบ แล้วจึงไปดูแผนการสอนหรือคู่มือครู เพื่อศึกษาความคิดรวบยอด จุดประสงค์ เนื้อหาสาระและรายละเอียดว่ามีอะไรบ้าง แล้วพิจารณาดูความสอดคล้องระหว่างความคิดรวบยอดและจุดประสงค์ว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ รวมทั้งการศึกษากิจกรรมการเรียน สื่อการเรียนทั้งหมด การวัดและประเมินผล ตลอดจนการศึกษาเนื้อหาสาระเพิ่มเติม การกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม ดังนี้ เป็นต้น

จากความสำเร็จของการเตรียมการสอนดังกล่าวข้างต้น ในการจัดการเรียนการสอนครูจึงต้องดำเนินการในเรื่องของการเตรียมการสอนเป็นอันดับแรก ซึ่งในเรื่องของการสอนนี้ มีงานวิจัยที่พบว่า มีการปฏิบัติและปัญหาอุปสรรค ดังนี้

กษมา สารสมุทร (2524) พบว่า ครูประถมศึกษาของจังหวัด เชียงราย มีสมรรถภาพในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ของการสอนกับการ เลือกวิธีการและ เทคนิคการสอน อยู่ในระดับต่ำ หรือค่อนข้างมีปัญหา

หรรษา ทับสี (2532) พบว่า การเตรียมการสอนมีปัญหาในการนำกำหนด การสอนที่จัดทำไว้มาใช้ให้ทันกับระยะเวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เนื่องจากกำหนดเวลาที่ใช้สอน ไม่เหมาะสม

ส่วนวิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล (2530) พบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอน ครูส่วนใหญ่มีการเตรียมการสอนทุกครั้ง และสิ่งที่ใช้ในการเตรียมการสอนนั้น สายสมร ตวีเศษ (2526) พบว่า ครูประจำการผู้สอนกลุ่มทักษะส่วนใหญ่มีความเห็นว่า เอกสารหลักสูตรที่ช่วย ในการเตรียมการสอนได้ดีที่สุดคือ แผนการสอน หรือคู่มือครู และในการสอนจะต้อง เตรียมการ สอนทุกครั้ง

3.2 กิจกรรมการเรียนการสอน

กระทรวงศึกษาธิการ (2525) ได้แบ่งกิจกรรมการเรียนการสอนออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. การสอนที่ถือครูเป็นศูนย์กลางของความสนใจ
2. การสอนที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางของความสนใจ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะแบ่งกิจกรรมการเรียนการสอนออกเป็น 2 ประเภท ก็ตาม แต่ในการปฏิบัติ ครูและนักเรียนจะต้องมีกิจกรรมร่วมกันเสมอ กิจกรรมการเรียนการสอน ทั้ง 2 ประเภทมีลักษณะดังนี้

1. การสอนที่ถือครูเป็นศูนย์กลางของความสนใจ

1.1 การบรรยาย การบรรยายหรือการถ่ายทอดความรู้จากครูโดยตรง ในระดับบรรยายศึกษาควรกระทำให้น้อย และเป็นเพียงกิจกรรมเสริมอย่างอื่นเท่านั้น ถ้าเห็นว่า ไม่จำเป็นก็ควรใช้วิธีอื่นแทน

1.2 การใช้คำถาม เพื่อสอนให้นักเรียนรู้จักคิดและหาคำตอบเอง
การใช้คำถามที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ เป็นคำถาม เปิดที่เด็กจะต้องค้นคว้า ทดลอง หรือหา
ข้อมูล เหตุผลมาประกอบมาก ๆ จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนที่จะทำให้เด็กคิด เป็น
พึ่งตนเองได้ และมั่นใจตนเองยิ่งขึ้น

1.3 การสาธิต ได้แก่ การที่ครูแสดงหรือทำให้นักเรียนดูกิจกรรม
การสาธิตจะแตกต่างกันไปตามลักษณะกลุ่มประสบการณ์ การสาธิต เป็นกิจกรรมการสอนที่ช่วยใ้
นักเรียนเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ ดีขึ้น

2. การสอนที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางของความสนใจ

2.1 การใช้หนังสือเรียน หนังสือเรียนเป็นสื่อการเรียนที่ช่วยให้ผู้เรียน
เกิดการ เรียนรู้ได้อย่างดีประเภทหนึ่ง แต่ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้และรู้จักใช้หนังสือแบบเรียนใ้
เกิดประโยชน์ จะใช้หนังสือแบบเรียนแทนครูไม่ได้

2.2 การมอบหมายงานให้ทำ หรือการค้นคว้าด้วยตนเอง เป็นกิจกรรม
การเรียนการสอนที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักเรียนด้วยตนเอง ในการมอบหมายงานให้นักเรียน
ทำ หรือการให้นักเรียนค้นคว้าด้วยตนเองนั้น ครูจะต้องมีจุดหมายและเตรียมตัวล่วงหน้า จะต้อง
ศึกษาและค้นคว่าล่วงหน้า ว่ามีแหล่งความรู้ และมีข้อมูลที่ใดบ้างที่นักเรียนจะไปค้นคว้าได้

สำหรับเด็กชั้นประถมศึกษา ถ้าเป็นเด็กเล็ก ๆ ยังอ่านเขียนไม่ได้ ครูก็
สามารถมอบหมายงานให้ไปค้นคว้าได้เช่น ให้ไปหาข้อมูลง่าย ๆ โดยการไปสอบถามพ่อแม่หรือ
ชาวบ้านแล้วกลับมาบอกให้เพื่อทราบ เมื่อเด็กอ่านออกเขียนได้แล้วครูก็เริ่มให้รู้จักค้นคว้า โดย
กำหนดแหล่งความรู้ที่แน่นอนให้ เช่น ค้นจากหนังสืออะไร เมื่อเรียนสูงขึ้นจึงให้ค้นคว้าและ
เรียบเรียงจากหลาย ๆ แหล่งความรู้

2.3 การให้ทำแบบฝึกหัดหรือทำการบ้าน เป็นกิจกรรมการเรียนรู้อด้วย
ตนเองของนักเรียน ผลงานจากการทำแบบฝึกหัด จะบอกให้ครูทราบว่านักเรียน เข้าใจบทเรียน
ที่เรียนไปแล้วหรือไม่ ถ้านักเรียนทำแบบฝึกหัดหรือทำการบ้านไม่ค่อยได้ก็แสดงให้เห็นว่าครูจะต้อง
สอนซ่อม เสริมหรืออาจจะต้องทบทวนบทเรียนใหม่

2.4 การอภิปรายกลุ่ม เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือการวางแนวทางและข้อ เสนอแนะในการปฏิบัติงานของนักเรียนเอง เป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักคิด แสดงความคิดเห็น รู้จักใช้เหตุผลและรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การอภิปรายกลุ่มกระทำได้โดย ครูมอบหมายงานให้นักเรียนไปค้นคว้าหาคำตอบโดยกำหนดให้ทำเป็นกลุ่มการอภิปรายกลุ่มในบาง เรื่องจะมีข้อตกลงซึ่งจะต้องปฏิบัติ และติดตามผล ครูและนักเรียน จะต้องพยายามให้มีการดำเนินงานตามข้อตกลงนั้น ๆ ซึ่งจะต้อง เหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็ก

2.5 การให้ผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง เป็นการตอบสนองความ เชื่อใน ความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงจัดให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสามารถ ความสำคัญของการ เรียน ด้วยตนเองอยู่ที่การมอบหมายงานให้เหมาะแก่แต่ละบุคคล และมอบวัสดุการ เรียนการสอนให้เหมาะ กับกิจกรรมและความสามารถของแต่ละบุคคล ครูจึงต้อง เตรียมบท เรียนสำเร็จรูป เตรียมศูนย์ การเรียนและอุปกรณ์อื่น ๆ ให้พร้อม ถ้าครูไม่สามารถเตรียมบท เรียนสำเร็จรูปหรืออุปกรณ์บาง ประเภทได้ด้วยตนเองก็อาจจะสำรวจและสรรหาจากสำนักพิมพ์และแหล่งความรู้อื่น ๆ

2.6 การศึกษานอกสถานที่ เป็นการไปศึกษาและสัง เกตสิ่งต่าง ๆ นอกห้อง เรียน เพื่อ เปิดโอกาสให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรงใน เรื่องที่สอนไปแล้วในชั้น เรียน สถานที่ที่ครูจะพาไปศึกษาได้แก่ บริเวณโรงเรียน สถานที่ราชการ โบราณวัตถุ และสถานที่ อื่น ๆ ที่เกี่ยวกับบทเรียน การจะพานักเรียนไปดูอะไร ที่ไหน เมื่อไรนั้น ควรจะขึ้นอยู่กับ วัยของเด็กด้วย ถ้าเป็นเด็กชั้นประถมก็ควรจะไปศึกษาใกล้ ๆ โรงเรียน และไม่ควรจะค้างคืน

2.7 การแสดงบทบาทสมมติ เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้สนุกสนานและ เรียนรู้ความรู้สึกนึกคิด เรียนรู้ที่จะเข้าใจคนอื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา เป็นกิจกรรมที่เปิด โอกาสให้นักเรียนแสดงบทบาทของคนอื่นที่ไม่ใช่ตนเอง เริ่มตั้งแต่ง่าย ๆ จากการเลียนแบบสัตว์ เช่น เลียนการ เดินของสัตว์ เลียนการบินของนก เลียนเสียงร้องของสัตว์ประเภทต่าง ๆ ไปจนถึงการแสดงละคร เป็นเรื่อง เป็นราว

2.8 การสร้างสถานการณ์จำลอง เป็นกิจกรรมมีลักษณะใกล้เคียงกับ บทบาทสมมติมากแต่การสร้างสถานการณ์จำลอง เน้นที่กระบวนการ และบรรยากาศทั้งหมดของ การแสดง เน้นการจำลองสถานการณ์จริงทั้งหมดมาไว้ในห้อง เรียน

2.9 การทดลอง เป็นการค้นหาความจริงด้วยตนเองในระดับ

ประถมศึกษาควรส่งเสริมให้ทำการทดลองในสิ่งที่เด็กพอจะทำได้และไม่ซับซ้อน แต่ต้องไม่让孩子รู้สึกว่าง่ายเกินไป

จากกิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าว ครูประถมศึกษาควรเลือกใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระ และวัยของเด็ก กิจกรรมการเรียนการสอนบางชนิดจะมีประโยชน์และใช้บ่อยกว่ากิจกรรมอื่น ๆ จึงไม่จำเป็นต้องใช้ให้ครบทุกกิจกรรม

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2525) กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนเนื้อหาในแต่ละบทเรียน ควรให้ยึดหยุ่นตามเหตุการณ์สภาพท้องถิ่น ความสนใจของผู้เรียน และให้มีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มประสบการณ์ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และถือว่ากระบวนการเรียนสำคัญพอ ๆ กับเนื้อหา
2. ผู้สอนควรใช้วิธีสอนที่จะให้ผู้เรียนรู้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ฝึกให้คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น และรู้จักนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยพิจารณาวิธีสอนที่เห็นว่าเหมาะสมกับจุดประสงค์ และลักษณะเนื้อหาวิชา เช่น การสอนแบบแก้ปัญหา ค้นคว้า อภิปราย ทำงานเป็นกลุ่ม ฯลฯ ทั้งนี้ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้แสดง เป็นผู้กำกับการแสดง และปล่อยให้เด็กเรียนลงมือแสดงเอง
3. ผู้สอนควรคำนึงถึงการที่จะให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติควบคู่กันไป ซึ่งมีผลส่งเสริมคุณลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล และให้ผู้เรียนอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข การเรียนการสอนภาคปฏิบัติจะเน้นการทำงานเป็นรายกลุ่มหรือร่วมกัน เป็นสำคัญ
4. เวลาเรียนกำหนดไว้คาบละ 20 นาที ในการจัดสอนให้โรงเรียนหรือท้องถิ่นกำหนดช่วงเวลาเรียนเอง โดยกำหนดครั้งละกี่คาบ เป็นช่วงสั้นหรือช่วงยาวได้ตามความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ลักษณะเนื้อหาวิชาและกิจกรรม

3.3 เทคนิคและวิธีสอน

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ครูจะต้องมีเทคนิคในการสอน เพื่อจะเป็นเครื่องส่งเสริมให้นักเรียนเรียนด้วยความเข้าใจ สนุกสนาน เพลิดเพลิน ไม่เคร่งเครียดจนเกินไป ครูที่สอนโดยมุ่งให้แต่เนื้อหาวิชานั้นจะไม่ช่วยให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์หรือมีเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียน ครูแต่ละคนย่อมมีเทคนิคการสอนที่แตกต่างกันออกไป

สังัด อุทรานันท์ (2528) กล่าวว่า การเลือกเทคนิควิธีสอนนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องเลือกเทคนิควิธีสอนให้เหมาะสมกับธรรมชาติของเนื้อหาวิชาต่าง ๆ และขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับความสนใจ และวัยของผู้เรียนด้วย ซึ่งการเลือกใช้เทคนิคและวิธีสอนควรขึ้นอยู่กับผู้สอนแต่ละคน โดยมีข้อควรเตือนใจคือ ควรจะเลือกเทคนิควิธีสอนที่เห็นว่าคุณเองสามารถที่จะทำให้เด็กมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ และเจตคติที่ดีให้มากที่สุด

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า เทคนิคและวิธีสอนมีความสำคัญต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้เด็กเกิดสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ดังนั้นครูผู้สอนจำเป็นต้องรู้วิธีสอนหลาย ๆ วิธี และสามารถเลือกใช้วิธีการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา และสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้นั้น ๆ

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวกับเทคนิคและวิธีสอน มีผู้ศึกษาวิจัยไว้ อาทิเช่น สายสมร ศิวีเศษ (2526) ได้กล่าวถึงผลการวิจัยที่เกี่ยวกับวิธีการสอน และเทคนิคการสอนพบว่า เทคนิคการสอนและวิธีการสอนที่ครูใช้เกือบทุกครั้ง ได้แก่ การถามตอบและการแบ่งกลุ่มทำงาน ส่วนเทคนิคการสอนและวิธีการสอนที่ใช้เป็นบางครั้ง ได้แก่ การบรรยาย อภิปราย แสดงบทบาทสมมติ การรายงาน เล่านิทาน การสอนแบบศูนย์การเรียน การได้วาที เล่นเกม สาธิต จัดนิทรรศการ เชิญวิทยากร ร้องเพลง

3.4 การวัดและประเมินผลการเรียน

การประเมินผลการเรียนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรประถมศึกษา 2521 นั้น เพื่อดูว่าผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลังจากการสอนแล้วมากน้อยเพียงใด เช่น ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีวินัย และนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้หรือไม่

การประเมินผลการเรียนการสอนจึงไม่ได้เป็นการสอนเพื่อสอบ แต่ต้องการให้ผู้สอนประเมินผล เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนตลอดปีมากกว่า นั่นคือผู้สอนจะต้องสอนให้ผู้เรียนเรียนในสิ่งที่ เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับการดำรงชีวิตในสังคม เพื่อให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไป ในแนวทางที่หลักสูตรพึงประสงค์นั่นเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2525)

การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้ให้เสรีภาพแก่ครูและโรงเรียนมากขึ้น โดยผู้สอนเป็นผู้สอบ และหลักสูตรประถมศึกษา ปัจจุบันเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเรียนตามความถนัด และความสามารถ กระบวนการเรียนการสอน จึงเน้นกระบวนการแก้ปัญหา วิธีการแสวงหาความรู้ วิธีคิดวิเคราะห์เรื่องราว เหตุผลต่าง ๆ มากกว่าจำความรู้ซึ่งมีมากมายและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นจุดมุ่งหมายและวิธีวัดผล การเรียนก็ต้องเปลี่ยนแปลงไปจากเพื่อตัดสินได้ด้อยอย่างเดียว มาเป็นวัดผลเพื่อปรับปรุงการ เรียนของนักเรียน และการสอนของครู

ระเบียบการประเมินผลในโรงเรียนประถมศึกษา กำหนดให้โรงเรียนประเมิน ผลการเรียนทุกชั้นเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและเพื่อตัดสินผลการเรียนการประเมินผลเพื่อ ปรับปรุงการเรียนการสอน

การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนมีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาว่านักเรียน ได้เรียนรู้หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปมากน้อยเพียงใดในหน่วยการเรียนหรือคาบเรียนหนึ่ง ๆ และมุ่งประเมินว่าครูได้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักเรียนได้เหมาะสมเพียงใด แล้วนำผลของ การประเมินไปใช้ในการพิจารณาปรับปรุงการเรียนของเด็กหรือการสอนของครู การประเมินผล ย่อยเป็นระยะ ๆ ในแต่ละหน่วยหรือแต่ละบทเรียน เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องนี้เรียกว่า การประเมิน ผลย่อย (Formative Evaluation) ซึ่งประกอบด้วย

1. การประเมินผลก่อนเรียน คือการประเมินผลเพื่อตรวจสอบความพร้อม ความรู้ และทักษะพื้นฐานของนักเรียนในเรื่องที่จะเรียน เพื่อครูจะได้ทราบจุดเด่นจุดด้อยของ นักเรียนแต่ละคน เพื่อนำไปวางแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความ สามารถของนักเรียน หรือดำเนินการปรับพื้นฐานของนักเรียนในกลุ่มให้ใกล้เคียงกัน

2. การประเมินผลระหว่างเรียน คือการตรวจสอบในระหว่างดำเนินการเรียนการสอนว่านักเรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหน่วยการเรียนรู้หรือคาบเรียนนั้น ๆ หรือไม่ (ในสมุดประจำชั้นมีรายการจุดประสงค์การเรียนรู้ที่นักเรียนจะต้องเรียนรู้ตลอดปี) ในการตรวจสอบว่านักเรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่นั้น ครูอาจใช้วิธีการได้หลายอย่าง เช่น ใช้แบบทดสอบ ตรวจผลงาน สังเกต สัมภาษณ์หรือสอบปากเปล่า เป็นต้น เมื่อตรวจสอบหรือวัดผลแล้วครูผู้สอนจะนำมาประเมินว่านักเรียนคนใดบรรลุหรือผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้เท่าใด ถ้าพบว่านักเรียนคนใดมีข้อบกพร่องในจุดประสงค์ข้อใดหรือเรื่องใด ครูต้องจัดการสอนซ่อมเสริมให้

3. การประเมินผลปลายภาค คือการสรุปผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของแต่ละภาคเรียนเพื่อให้นักเรียนได้ทราบผลการเรียนของตนแล้วจะได้นำไปพิจารณาปรับปรุงตนเอง และเพื่อครูจะได้พิจารณาแผนการสอนที่ได้ทำมาแล้วว่ามีสิ่งใดบกพร่องและจะแก้ไขอย่างไร การประเมินผลปลายภาคประกอบด้วย

3.1 การประเมินการผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ของกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ที่กำหนดไว้สำหรับแต่ละภาคเรียน โดยใช้ผลการประเมินเมื่อจบหน่วยการเรียนรู้หรือหลังจากจัดสอบเพิ่มเติมก็ได้สำหรับนักเรียนที่ยังไม่บรรลุจุดประสงค์ ครูควรให้ความช่วยเหลือแล้วทำการวัดและประเมินผลเพิ่มเติม

3.2 การประเมินผลปลายภาค ซึ่งจะวัดเฉพาะส่วนสำคัญที่เรียนมาตลอดภาค โดยการสอบตามกลุ่มประสบการณ์เพื่อสรุปผลการเรียนให้ผู้ปกครองทราบ

ยกเว้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 4 และ 6 ไม่ต้องมีการสอบปลายภาคเรียนสุดท้าย เนื่องจากจะต้องมีการสอบปลายปีเพื่อคัดลินการเลื่อนชั้นของนักเรียนอยู่แล้ว

ในระหว่างปี หากนักเรียนคนใดมีผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดีมาก และมีวิฤติภาวะเหมาะสมที่จะเลื่อนไปเรียนในชั้นที่สูงขึ้น ให้โรงเรียนวัดด้วยข้อสอบและวิธีการอื่น ๆ ให้ครอบคลุมเกณฑ์ที่กำหนด ถ้าผ่านเกณฑ์ก็สั่งให้เลื่อนไปเรียนในชั้นที่สูงขึ้นได้ ภายในวันที่ 1 กันยายน ของปีการศึกษานั้น

การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน

การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียนมีจุดมุ่งหมาย เพื่อนำผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินเพื่อเลื่อนชั้นเรียน ซึ่งกำหนดให้มีการประเมินผล 2 ประเภทคือ

1. การประเมินผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้เป็นส่วนรวมของแต่ละกลุ่ม
ประสบการณ์
2. การประเมินผลปลายปี มีเฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 4 และ 6 เท่านั้น
เป็นการประเมินผลโดยส่วนรวมว่า เมื่อสอนถึงสิ้นปีการศึกษาแล้ว นักเรียนมีความรู้ความ
สามารถเป็นส่วนรวมในแต่ละกลุ่มประสบการณ์เพียงใด

ทั้งนี้เพื่อนำเอาผลการประเมินทั้ง 2 ประเภทนี้ ไปประกอบการพิจารณาตัดสินผล
การเรียนของนักเรียนต่อไป

การประเมินผลปลายภาคและการประเมินผลปลายปี แจกผลเป็นระดับผลการเรียน
ดังนี้

ระดับ 4 ดีมาก	ได้คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป
ระดับ 3 ดี	ได้คะแนนระหว่างร้อยละ 70-79
ระดับ 2 ค่อนข้างดี	ได้คะแนนระหว่างร้อยละ 60-69
ระดับ 1 พอใช้	ได้คะแนนระหว่างร้อยละ 50-59
ระดับ 0 ต้องแก้ไข	ได้คะแนนระหว่างร้อยละ 40

การวัดและประเมินผลจุดประสงค์การเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในสมุดประจำชั้น (แบบ ป.02) คือจุดประสงค์
สำคัญของการเรียนการสอนแต่ละเรื่อง ซึ่งถือว่าเป็นจุดประสงค์ขั้นค่าสุดท้ายที่นักเรียนทุกคนจะต้อง
มีและทำได้และส่วนใหญ่เป็นจุดประสงค์ที่อยู่ในรูปของจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม แต่อาจมีบาง
จุดประสงค์ที่พฤติกรรมที่คาดหวังไม่อาจสังเกตและวัดได้โดยง่าย ดังนั้นผู้สอนจำเป็นต้องเขียน

ใหม่ให้ชัดเจนหรือที่เรียกว่าขยายจุดประสงค์การเรียนรู้ซึ่งในการนี้ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ดีเพื่อจะได้สามารถขยายจุดประสงค์การเรียนรู้ได้

แนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลจุดประสงค์การเรียนรู้มีดังนี้

1. ทำความเข้าใจกับจุดประสงค์การเรียนรู้และรวบรวมจุดประสงค์ที่ต้องการวัดทั้งหมด
2. เรียงจุดประสงค์เหล่านั้นตามลำดับขั้นตอนของการเรียนรู้ ตลอดจนวิเคราะห์หาจุดประสงค์ปลายทางของกลุ่มประสบการณ์ที่จะทำการวัด
3. เลือกหาเครื่องมือในการวัดผลที่เหมาะสม เครื่องมือวัดจะเป็นอะไรนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของจุดประสงค์การเรียนรู้ ถ้าเป็นจุดประสงค์ด้านความรู้ความคิดจะวัดด้วยแบบทดสอบ การสัมภาษณ์ หรือสอบปากเปล่า แต่ถ้าเป็นด้านปฏิบัติจะให้การสังเกต สอบปากเปล่า ตลอดจนการตรวจสอบผลงาน
4. สร้างเครื่องมือวัดตามที่วางแผนไว้
5. ทำการวัดและรวบรวมผลการวัด
6. ตีค่าผลของการวัดเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขการเรียนของนักเรียน วิธีการสอนของครู ตลอดจนการตัดสินใจเลื่อนชั้น

การพิจารณาเลือกเครื่องมือหรือเทคนิควิธีการวัดผลเป็นขั้นตอนที่ควรกระทำอย่างรอบคอบและระลึกรู้เสมอว่าเครื่องมือวัดผลมิได้มีเพียงแบบทดสอบเท่านั้น แต่ยังมีวิธีการอื่น ๆ อีก เช่น การสังเกต การตรวจสอบผลงานของนักเรียน การพิจารณางานภาคปฏิบัติหรือการสัมภาษณ์ เป็นต้น ซึ่งอาจจะเลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่งหรือหลาย ๆ วิธีก็ได้ตามความเหมาะสมของการวัดผลแต่ละครั้ง และในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ซึ่งไม่เหมือนกัน

ปัญหาการวัดและประเมินผลการเรียนในระดับประถมศึกษา

จากการศึกษางานวิจัยและ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการนำระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ฉบับประกาศใช้ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2524 ไปปฏิบัติ พบว่าผู้ใช้หรือครูต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ หลายด้านซึ่งอาจสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. ครูประถมศึกษาโดยเฉพาะผู้ที่ไม่เคยเข้ารับการอบรม มีปัญหาเกี่ยวกับการทำความเข้าใจระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ตลอดจนวิธีปฏิบัติในการวัดและประเมินผล
2. ครูขาดความรู้และทักษะในการสร้างเครื่องมือวัดพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนด้วยตนเองทำให้ครูส่วนใหญ่ไม่สามารถนำวิธีวัดและประเมินผลตามที่เสนอแนะไว้ในหลักสูตรมาใช้ได้ครบทุกวิธี วิธีวัดผลระหว่างเรียนที่ครูใช้มากคือให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดทั้งในชั่วโมงเรียนและทำเป็นการบ้าน ส่วนการสังเกต การสัมภาษณ์ การตอบปากเปล่า และการสอบถามจากที่บ้าน ครูมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง และการวัดผลโดยให้นักเรียนอภิปราย แสดงความคิดเห็น ครูไม่ค่อยได้นำไปใช้ มีการปฏิบัติในระดับน้อย
3. ครูมีปัญหาเกี่ยวกับการแบ่งจุดประสงค์การเรียนรู้แต่ละชั้นของทุกกลุ่มประสบการณ์จากสมุดประจำชั้น เพื่อให้เหมาะสมกับเวลาและการวัดพฤติกรรมนักเรียนในทุกกลุ่มประสบการณ์
4. ครูมีปัญหามากในด้านการสร้างข้อสอบแบบอัตนัย และการวิเคราะห์ข้อสอบ ส่วนการสร้างข้อสอบปรนัยไม่เป็นปัญหาสำหรับครู
5. โรงเรียนส่วนใหญ่มีเอกสารและคู่มือเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล แต่ครูใหญ่เป็นผู้เก็บไว้ทำให้ครูไม่สะดวกในการขอยืมใช้
6. ครูส่วนใหญ่ไม่ได้รับบริการจากโรงเรียนด้าน เครื่องมือวัดส่วนความช่วยเหลือจากโรงเรียนด้านการจัดหาเอกสาร อุปกรณ์ ความร่วมมือจากเพื่อนครู และความช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์นั้นครูได้รับความช่วยเหลือในระดับปานกลาง

7. ครูไม่ได้นำผลการสอบมาพิจารณาแบ่งกลุ่มนักเรียน หรือจัดกิจกรรมการเรียน ซึ่งตามหลักแล้วการจัดกิจกรรมการเรียนทุกอย่าง ถ้าครูได้นำผลการเรียนของนักเรียนมาพิจารณาด้วยก็จะทำให้กิจกรรมนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายได้ดีขึ้น

8. การให้แต่ละโรงเรียนวัดผลเองอาจมีปัญหาทางด้านมาตรฐานการศึกษา

9. การประสานงานในระดับกรมและหน่วยงานต่าง ๆ ยังมีน้อย ทำให้เกิดปัญหาในด้านความล่าช้า

การนำผลการประเมินไปใช้

ผลที่ได้จากการประเมินสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง
 คຸ່ມคำ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2531) ดังนี้

1. ใช้ในการจัดสอนซ่อม เสริม
2. เพื่อทราบความก้าวหน้าของผู้เรียน
3. ใช้ตัดสินผลการเรียน
4. ใช้แนะแนวนักเรียนที่มีความถนัดแต่ละอย่าง เพื่อเพิ่มทักษะยิ่งขึ้น
5. เพื่อรายงานให้ผู้ปกครองทราบ
6. เพื่อวางแผนการจัดการศึกษา

ที่กล่าวมาข้างต้น เป็นหลักการแนะแนวคิดในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ซึ่งได้มีผู้วิจัยไว้ อาทิ เช่น

ประไพ วัฒนพงษ์ (2525) ได้ศึกษาปัญหาการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดละโว้ พบว่าครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีปัญหาในการสร้างเครื่องมือสำหรับใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียน และยังพบว่าการปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนจะปฏิบัติมากในเรื่องการให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด ในเวลาเรียน การให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด เป็นการบ้าน

สายสมร ตีวิเศษ (2526) พบว่า ในเรื่องการวัดและประเมินผลนักเรียนมีปัญหาในเรื่องของการสร้างเครื่องมือวัดผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ตรงตามที่หลักสูตรเสนอแนะไว้

ในคู่มือครู แผนการสอน และครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ควรทดสอบตามแบบสอบเพื่อวัดความพร้อม ซึ่งแบบทดสอบนี้โรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียนจะต้องจัดสร้างแต่ก็มีปัญหาในเรื่องการสร้างแบบทดสอบที่ดี ส่วนการประเมินผลระหว่างเรียน ครูส่วนใหญ่ใช้ดูผลการปฏิบัติงานหรือผลงาน และประเมินผลหลังจากสอนจบหน่วยย่อยหรือจบแผนการสอน และนำผลการประเมินระหว่างเรียนไปใช้ในการสอนซ่อม เสริมนักเรียนที่เรียนอ่อน

จากงานวิจัยข้างต้นจะพบว่า ในด้านการวัดและประเมินผลตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ยังมีปัญหาอยู่ โดยเฉพาะในเรื่องของการสร้างข้อทดสอบที่ดี ผู้วิจัยเห็นว่าการวัดและประเมินผลเป็นส่วนสำคัญที่จะชี้วัดความสำเร็จหรือล้มเหลวของหลักสูตรได้ประการหนึ่ง จึงนำมาเป็นหัวข้อที่จะทำการวิจัยในเรื่องของการนำหลักสูตรไปใช้ด้วย

กล่าวโดยสรุปในส่วนที่นำเสนอมาทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นทฤษฎี หลักการ แนวคิด ตลอดจนงานวิจัยต่าง ๆ นั้น เป็นเรื่องของกิจกรรมการนำหลักสูตรไปใช้ทั้ง 3 กิจกรรมคือ การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ามีสำคัญและมักจะทำให้เกิดปัญหาในการใช้หลักสูตรระดับประถมศึกษาอยู่ตลอดเวลา

จากทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่าการนำหลักสูตรไปใช้นั้น เป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่ง เพราะเป็นขั้นตอนของการนำเอาหลักสูตรไปสู่ภาคปฏิบัติ ซึ่งการนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องอาศัยกิจกรรมและกระบวนการต่าง ๆ หลายประการ นับตั้งแต่การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน ซึ่งได้แก่ การวางแผนการใช้หลักสูตร เป็นการเตรียมการเพื่อใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพนั่นเอง การขยายรายละเอียดของหลักสูตรไปสู่เอกสารประกอบต่าง ๆ เช่น กำหนดการสอน บันทึกเตรียมการสอน และเอกสารประกอบหลักสูตรอื่น ๆ ตลอดจนการเตรียมการด้านสื่อการเรียนการสอน เพื่อจะนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม กระบวนการที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตร ได้แก่ การเตรียมบุคลากร การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตลอดจนการประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร เพื่อให้การนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพและกระบวนการสำคัญสุดท้ายที่ถือเป็นหัวใจของการนำหลักสูตรไปใช้ คือ การจัดการเรียนการสอนซึ่งได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน เทคนิคและวิธีสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผล ซึ่งนับได้ว่ากระบวนการดังกล่าวมีความสำคัญที่จะนำไปสู่สัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรทั้งสิ้น

โดยความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาวิจัยในเรื่องการศึกษาสภาพ และปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนัก สำนักงานการศึกษาจังหวัดกระบี่ใน 3 ขอบเขตคือ

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน
2. การจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตร
3. การจัดการเรียนการสอน

สาระสำคัญที่ค้นพบจากการวิจัยจะได้นำเสนอในตอนต่อไป